

GLAGOLJSKA BILJEŽNICA ŠĆITARJEVAČKOG ŽUPNIKA
OD 1524. DO 1526. GODINE. PRILOG PROUČAVANJU
CRKVENOG I SEOSKOG ŽIVOTA U ZAGREBAČKOJ
OKOLICI U RANOM NOVOM VIJEKU

Zoran Ladić
Odsjek za povijesne znanosti ZPDZ HAZU, Zagreb

Goran Budeč
Odsjek za povijesne znanosti ZPDZ HAZU, Zagreb

UDK 003.349.1(497.5-35)"15"
316.728(497.5-35)"15"
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 2.3.2011.
Prihvaćeno: 15.6.2011.

Rad je podijeljen u tri osnovna dijela. U prvom dijelu razmatraju se osnovne diplomatske i paleografske značajke najstarije sjevernohrvatske glagoljske bilježnice koju je zapisao anonimni župnik Šćitarjeva početkom 16. stoljeća. U drugom dijelu autori upućuju na vrijednost ovog sveščića u proučavanju određenih historiografskih problema kao što su pitanje načina i vrsta podavanja na ime lukna, mogućnosti proučavanja društvene i crkvene problematike ruralnih sredina, nekih demografskih pitanja ove malene seoske i crkvene jedinice i slično. U trećem dijelu donosi se transliteracija ovog vrela te faksimil ovog glagoljskog sveščića.

Ključne riječi: glagoljica, 16. st., kontinentalna Hrvatska, Zagrebačka biskupija, crkvena povijest, povijest sela

Glagoljski sveščić, čiju transliteraciju te kraću diplomatsku, paleografsku i historiografsku analizu ovdje donosimo, čuva se u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU), a poznat je pod nazivom *Bilježnica šćitarjevskog župnika od 1524. do 1526. godine*.¹ Osim Vjekoslava Štefanića, koji je o ovom sveščiću napisao osnovne diplomatske i arhivističke podatke u vrlo vrijednom dvosveščanom djelu *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije*,² ovaj izvor nije korišten u prou-

¹ Na naslovnoj korici sveščića upisan je naslov *Cod. Nr. MXVI; Popis selah i seljanah župe šćitarjevačke u kotaru goričkom; Popis troškovah i dohodakah g. 1524-1526*. U katalogu Arhiva HAZU ovaj sveščić ima naslov *Šćitarjevačka bilježnica g. 1524.-1526.* (dalje: ŠB), a čuva se pod signaturom III d 1.

² Vjekoslav Štefanić, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske akademije. II dio. Zbornici različitog sadržaja, regule i statuti, registri, varia, indeksi, album slika* (dalje: *Glagoljski rukopisi*), Zagreb 1970., str. 220.

čavanju gospodarske i društvene povijesti sjeverozapadne Hrvatske u ranom novom vijeku, odnosno u prvoj polovici 16. stoljeća kada su ruralna područja u okolici Zagreba bila pod stalnim napadima i pljačkama osmanlijskih vojski i vremenski samo nekoliko desetljeća udaljena od ozbiljnih pobuna seljaka. V. Štefanić također navodi da je sveščić u tadašnju Jugoslavensku akademiju znanosti i umjetnosti donio Ivan Kukuljević Sakcinski.³ S obzirom na sadržaj, nema sumnje da će ova, opsegom male, ali podacima bogata bilježnica pridonijeti boljem poznavanju poreznog sustava, crkvenog uređenja mikroprostora župe Šćitarjevo, ali i nekih segmenata svjetovnoga društvenog uređenja seoskih zajednica na području spomenute župe. Naravno, radi se o izvoru koji je vrlo važan i s jezičnog aspekta, kako je već upozorio V. Štefanić, te će zbog mjesta i vremena nastanka vjerojatno biti zanimljiv kroatistima i slavistima.

O diplomatskim i paleografskim značajkama izvora

Iako Vj. Štefanić navodi da se rukopis sastoji od 14 folija,⁴ treba reći da ova opsegom mala bilježnica ima dvije folijacije. Čini se da je folijacija u oba slučaja naknadno upisivana. Vjerojatno je prvo upisana, danas neuobičajena, folijacija prema kojoj je u gornjem lijevom ili desnom kutu svake stranice upisan broj tako da, prema toj folijaciji, sveščić ima 28 stranica. Uz ovu, u bilježnici je upisan i drugi, danas prihvaćen, način folijacije. Prema toj folijaciji, sveščić počinje s folijom 1, odnosno 1^r (*recto*) i završava s folijom 14^v, kao što se vidi i u priloženom faksimilu. Tekst je upisivan obostrano, odnosno *recto* i *verso*, i samo su povremeno dijelovi folija prazni. Ipak, nekoliko je folija potpuno prazno, odnosno ne sadržavaju nikakve upise. Prva takva folija je 4^v (8), a slijede 8^r (15) i 8^v (16), te sve folije od 12^v (24) do 15^v (29) s kojom završava sveščić. Dok je za posljednje folije bilježnice razumljivo zašto su ostale neupisane,⁵ za prve tri prazne folije teško je dokučiti zbog čega su ostale prazne. Možda je razlog što se radi o folijama koje odvajaju upise između pojedinih godina (1525. i 1526.).

Tekst u sveščiću pisan je tipičnom kurzivnom glagoljicom iz razdoblja ranoga novog vijeka, te je vrlo sličan izvorima (matičnim i bratovštinskim knjigama, notarskim bilježnicama) pisanim glagoljicom na području Istre i Hrvatskog primorja sredinom i u drugoj polovici 16. stoljeća.⁶ Kako se vidi iz priloženog faksimila, stil pisanja nekoliko se puta mijenja, ali jasno se vidi da je sve upise zapisala ista osoba. Vjerojatno su na promjene u rukopisu utjecali osobni razlozi (tjelesna bolest ili

---

³ Isto, str. 221.

⁴ Uz to navodi standardne arhivističke podatke, pa tako i da je "format knjižice 29,5cm x 11cm. Zašivena je u pergamentski omot". Isto, str. 220.

⁵ Župnik je završio zapisivanje poreznih obveza i drugih podataka za područje njegove župe za razdoblje od 1524. do 1526. i time zaokružio cjelinu. Nakon toga prestaje upisivanje u ovu malenu bilježnicu i zato su posljednje folije neupisane. Na takve slučajeve često se nailazi i to unatoč tome što je papir tada bio prilično skup.

⁶ Vidi, na primjer, faksimil bratovštinske knjige sv. Mikule iz druge polovice 16. stoljeća u: Dražen Vlahov, *Knjiga oltara bratovštine sv. Mikule u Boljunu (1582-1672). Glagoljski zapisi od 1582. do 1657. godine*, Posebna izdanja sv. 16, Glagoljski rukopisi, sv. 6, Pazin 2008., str. 133-362.

zamorenost pisara) i okolnosti u kojima je bilježnica pisana, pri čemu treba imati na umu mjesta na kojima su obavljene upisi (na putu, u župnom dvoru, u domovima poreznih obveznika) ili pak nedostatak svjetla (pisanje u večernjim satima pod slabim svjetlom svijeća i uljanica). Ovo ujedno mogu biti i razlozi relativno rijetkim pogreškama u pisanju riječi ili slova, a što je župnik-pisar odmah ispravljao tako što je prekrizio pogrešno zapisanu riječ. Nekoliko puta župnik je dodavao upise na marginama pri čemu se radilo o slučajevima naknadnog upisivanja neke riječi,⁷ a nekoliko puta su pojedine riječi upisane između, inače uredno, pisanih redaka.⁸ Župnik u pisanju radi nekoliko kontrakcija kao na primjer: *zl(a)t(ni)k*,⁹ *n(e)d(ê)lu*,¹⁰ *kv(a)r(a)t*,¹¹ *p(š)e(ni)cu*,¹² *H(rsto)va*¹³ i *s(ve)toga*.¹⁴ Kontrakcije je najčešće označavao, kao što je uobičajeno i kod ostalih onovremenih glagoljskih i latinskih bilježnika i pisara diljem Hrvatske, ravnom (–) ili lagano zaobljenom crtom (~). Da se radi o prilično vještom pisaru pokazuju neke diplomatske značajke rukopisa kao što je redovito korištenje ligatura izraženih ponajprije u vrlo čestom povezivanju dvaju slova kao u sljedećim slučajevima: *hr*, *vo*, *go*, *pr*, *nt* itd. O vještini i lakoći pisanja župnika govori i povremeno korištenje ligatura kojima se povezuju tri i više slova kao na primjer: *dvo* u riječi *pridvorca*,¹⁵ *vdo* u riječi *vdova*,¹⁶ *Hrv* u prezimenu *Hrvatić*,¹⁷ *sold* u riječi *soldini*,¹⁸ *ntol* u imenu *Antol*¹⁹ itd. Konačno, kod često upotrebljenih riječi župnik se redovito koristio suspenzijom pa je tako nerijetko pisao *so* za *so(lid)*²⁰ i *so(ldini)*,²¹ te *zla* za *zla(ti)*.²²

S obzirom na to da svako slovo glagoljske azbuke ima svoju brojčanu vrijednost, pisar je godine, količinu i vrijednost pojedinih poreznih obveza i druge brojeve u sveščiću pisao odgovarajućim glagoljskim slovima. Kako se vidi na faksimilu, netko je naknadno, znatno poslije, razriješio glagoljske i upisao arapske brojčane vrijednosti. Dok se svaka od godina nalazi na istaknutom mjestu i u zasebnom redu, te se

⁷ Vidi npr.: ŠB, fol. 5v.

⁸ ŠB, fol. 11v.

⁹ ŠB, fol. 4r.

¹⁰ Na ist. mj.

¹¹ ŠB, fol. 9r.

¹² ŠB, fol. 7r.

¹³ ŠB, fol. 9r.

¹⁴ ŠB, fol. 11r.

¹⁵ ŠB, fol. 2v.

¹⁶ ŠB, fol. 5r.

¹⁷ ŠB, fol. 9r.

¹⁸ ŠB, fol. 9v.

¹⁹ ŠB, fol. 6r.

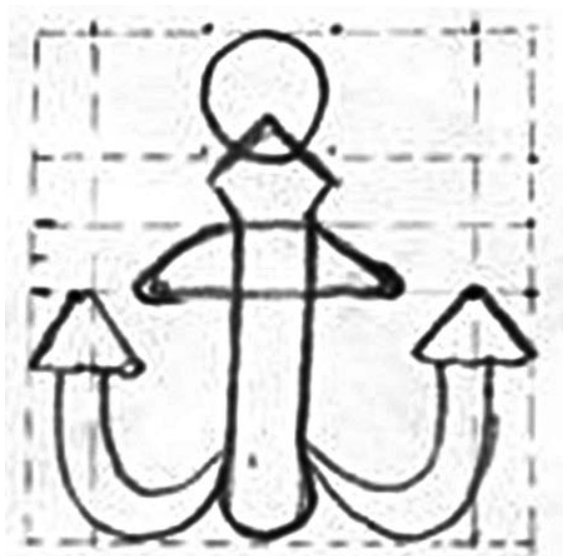
²⁰ ŠB, fol. 7v.

²¹ ŠB, fol. 9v.

²² Na ist. mj.

time odmah primjećuje da se radi o brojevnoj vrijednosti, iste vrijednosti unutar teksta župnik je dodatno označio točkama koje okružuju svaku brojku.²³ Dobar vizualni osjećaj za urednost župnik je pokazao i zaokruživanjem naziva svakog sela koje se spominje u bilježnici, čime ih je isticao od ostalog dijela teksta. Također je dodavao oznake X i + uz imena pojedinih poreznih obveznika čime je ukazivao na njihove izvršene obveze. U slučajevima kada bi pojedini porezni obveznici ispunili sve svoje obveze prema Crkvi, u ovom slučaju župi Šćitarjevo, on je to naznačio, jednako kao i kasnosrednjovjekovni i ranomoderni bilježnici koji su pisali na latinskom, jednostavnim križanjem odnosnih dijelova teksta. Uz to, kao što su i porezni obveznici u selima župe Šćitarjevo bili odvojeno upisivani, tako je pisar vodoravnom crtom preko cijele folije označavao kraj upisa vezanog uz jednog poreskog obveznika i prijelaz na upis o poreskim obvezama drugog župljana. Konačno, osobito je zanimljiva folija 4^r na kojoj se jasno vidi utisnut vodeni znak, a koji omogućava određene spoznaje o vremenu nastanka te o mjestu odnosno manufakturi u kojoj se proizvodio papir kojim su se služili župnici u bližoj zagrebačkoj okolici.

Vodeni znak, predstavljen na slici 1, a na kojem je osnovni motiv sidro, vrlo se često rabio tijekom kasnog srednjovjekovlja i ranog modernog doba, dakle u 15. i 16. stoljeću. U znamenitoj Piccardovoj zbirci vodenih znakova nalazimo nekoliko stotina vodenih znakova u kojima je glavni motiv sidro, a pojedine su se radionice razlikovale dodatnim motivima kao što su križ, krug, zvijezda, slova i drugih sekundarnih motiva. Tako se papir s ovim

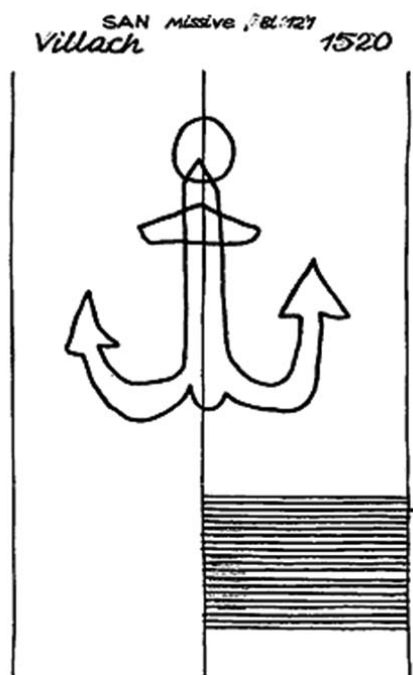
Slika 1. Vodeni znak na papiru *Bilježnice šćitarjevačkog župnika od 1524. do 1526. godine*

vodeni znakom proizvodio u manufaktura u Italiji, Njemačkoj i Austriji, kao na primjer u Ferrari, Veroni, Milanu, Grazu, Steinfeldu, Innsbrucku, Villachu, Linzu i tako dalje.²⁴ Budući da je za podrijetlo papira važno promotriti sve pojedinosti, a obzirom na to da su se pojedini vodeni znakovi iz neke manufakture u sitnicama mijenjali iz godine u godinu, katkad je teško s potpunom sigurnošću utvrditi podrijetlo papira. No, na temelju analize vodenih znakova u Piccardovoj zbirci može se reći da je papir na kojem je pisao šćitarjevski župnik najvjerojatnije izrađen u nekoj manufakturi u koruškom gradu Villachu gdje se ovaj znak koristi od 1520.

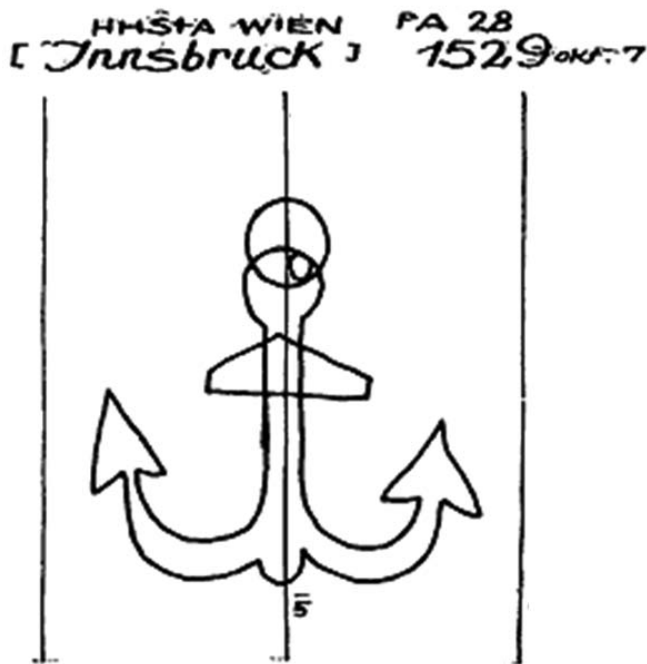
²³ Valja reći da su brojčane vrijednosti godina u sveščiću, izvorno zapisane glagoljskim slovima, znatno kasnije razriješene i paralelno upisane arapskim brojkama.

²⁴ Osobito se ovaj znak koristio u manufakturi papira u talijanskom gradu Comu u prvoj polovici 15. stoljeća.

godine.²⁵ Ipak, i u nekim drugim manufakturama nailazimo na vrlo sličan vodeni znak kao što je, primjerice, onaj na papiru proizvedenom 1529. godine u tirolskom gradu Innsbrucku u kojem se i prije rabio ovaj znak, pa nije nemoguće da je papir u Šćitarjevo stigao iz nekog drugog grada.

Slika 2. Vodeni znak,
Villach 1520.

Slika 3. Vodeni znak,
Innsbruck 1529.

Što se tiče narječja kojim je pisano ovo vrelo, V. Štefanić je istaknuo da “za ... jezik nema mnogo građe, ali ipak to je pretežno čakavsko narječje s ikavsko-ekavskim refleksima” te je dodao da “iako u ovom spomeniku ima kajkavizama ipak bi se po jeziku moglo zaključiti da je pisar bio podrijetlom iz južnijih krajeva Hrvatske”.²⁶ Iako je narativni tekst *Bilježnice* oskudan, V. Štefanić je naveo dovoljno jezičnih argumenata za gore navedenu tvrdnju. Tako su njegovi argumenti za čakavštinu: upotreba zamjenice *ča*, ikavsko-ekavski refleks *jata* (*pondilak, cvitni, cenu, leto, vera*), potom grupa *šč* (*praščići*) i osobito 1. l. pluskvamperfekta s čakavskim oblikom *bihi* (*bihi mu neplatil, bihi pozval*). Uz to čakavsko narječje izraženo je i u skripciji *đerva* za *j* u nazivu sela *Ĵastrebarske*. Uz jezične argumente i povijesne okolnosti toga vremena upućuju na snažnu prisutnost glagoljaškog klera iz južnih krajeva Hrvatske na području Zagrebačke biskupije, a time i pismenosti na čakavskom narječju, nastalih kao posljedica migracija stanovništva zbog snažnog osmanlijskog pritiska na južna

²⁵ Vidi: <http://www.piccard-online.de/struktur.php?sprache=>, sub voce: Anker.

²⁶ Štefanić, *Glagoljski rukopisi*, str. 220-221.

područja Hrvatske. Istraživanja o glagoljskoj pismenosti pokazuju da je "Turopolje u 16. vijeku puno popova glagoljaša koji su zacijelo ovamo došli s juga".²⁷

U sveščiću se na više mjesta osjeća i utjecaj kajkavskog dijalekta i općeg kajkavskog ozračja, što se najbolje vidi u nazivlju sela – na primjer *Črnkovci*,²⁸ *Nart*²⁹ ili *Babča*³⁰ unutar župe, te u imenima i prezimenima seljaka odnosno župljana – na primjer *Štefko*,³¹ *Fabečica*,³² *gospa Elica*,³³ *Lacko Emrihovič*³⁴ ili *Klara Vugrinka*.³⁵

S obzirom na prijepis ovog vrijednog glagoljskog vrela, obavljena je standardna transliteracija. Tako se u rukopisu pojavljuje slovo *šta* koje je transliterirano kao *ĉ* i obično se izgovara kao *ć*, a samo ponekad kao *šč*. Kao *ć* redovito se izgovara u prezimenima osoba – npr. *Šafranič*,³⁶ *Škrancič*,³⁷ *Borčić*³⁸ ili *Ivančić*.³⁹ Kao *šč* izgovara se znatno rjeđe, kao na primjer u zapisima naziva sela *Ćitarevo* (*Šćitarjevo*).⁴⁰ Slovo *đerv* (*ĵ*) pojavljuje se samo jedanput i to u funkciji glasa *j*, a nalazimo ga u nazivu sela *Ĵastrebarske*.⁴¹ Nerijetko nailazimo i na slovo *ju* koje je transliterirano kao *ju*, najčešće u pisanju imena, na primjer *Jurek*,⁴² *Jurju Pagoricu*,⁴³ *Mihal Juriičkin*⁴⁴ i na slovo *jat* (transliterirano kao *ê*) kojim se pisar koristi za *i* skup *ja* – na primjer *Fabêanac*,⁴⁵ *Šimun Kraêc*,⁴⁶ *Êkov Cmašič*.⁴⁷ Povremeno se nailazi i na slovo *e* na početku pojedinih riječi,

---

²⁷ Eduard Hercigonja, *Nad iskonom hrvatske knjige*, Zagreb 1983., str. 266, bilj. 333.

²⁸ ŠB, fol. 1v.

²⁹ ŠB, fol. 4r.

³⁰ ŠB, fol. 5r.

³¹ ŠB, fol. 1r.

³² ŠB, fol. 1v.

³³ ŠB, fol. 2r.

³⁴ ŠB, fol. 1v.

³⁵ ŠB, fol. 6r.

³⁶ ŠB, fol. 1r.

³⁷ ŠB, fol. 2v.

³⁸ ŠB, fol. 5r.

³⁹ ŠB, fol. 6v.

⁴⁰ ŠB, fol. 7v.

⁴¹ ŠB, fol. 4r.

⁴² ŠB, fol. 10v.

⁴³ ŠB, fol. 11v.

⁴⁴ ŠB, fol. 2v.

⁴⁵ ŠB, fol. 3r.

⁴⁶ ŠB, fol. 3v.

⁴⁷ ŠB, fol. 10v.

imena i prezimena – na primjer *dužan e*,⁴⁸ *dal e*,⁴⁹ *esen*,⁵⁰ *ednoga*,⁵¹ *gospa Elica*,⁵² koje se, u skladu sa staroslavenskim pravilom, izgovara kao *je*. Samo rijetko za isto se rabi i *jat* (na primjer u riječi *êsam*).⁵³

O historiografskoj vrijednosti izvora

Prema mišljenju V. Štefanića, radi se o najstarijem sjevernohrvatskom sačuvanom primjeru dokumenta pisanog kurzivnom glagoljicom,⁵⁴ pa već i zbog te činjenice ovaj izvor zaslužuje objavu. Prostorno se sveščić odnosi na područje župe Šćitarjevo, ali iz vrela saznajemo važne podatke o veličini i strukturi župe te o toponomastici jer se u njoj spominje niz sela podložnih župskom središtu u Šćitarjevu. Naravno, šćitarjevska porezna bilježnica ponajprije je važna za proučavanje gospodarstvene tematike u ruralnom okruženju, a osobito vezano za davanja koje su župljani plaćali na ime lukna. Uz to, ovaj izvor sadrži podatke (imena, prezimena, a ponekad i društveni položaj te zanimanje) o poreznim obveznicima u svakom od sela, što omogućava određena antroponomastička i socijalna istraživanja. Ovo je vrelo u određenoj mjeri važno i za istraživanje nekih aspekata demografije seoskih sredina u ranom novom vijeku. No, ovaj opsegom maleni sveščić osobito je važan zbog mogućnosti njegove komparacije s drugim vrelima sličnog sadržaja iz spomenutog razdoblja te upotpunjavanja naše spoznaje o određenim aspektima svakodnevnog života u hrvatskim seoskim sredinama ranog novog vijeka.

Naravno, prvo pitanje koje se postavlja jest tko je bila osoba koja je zapisala podatke u ovaj glagoljski sveščić. Nažalost, ni na jednome mjestu u cijelom rukopisu ne spominje se ime te osobe, pa tako pisar ovog vrijednog djela ostaje anonimn. Ipak, s obzirom na to da se na više mjesta u sadržaju navode fraze kao *dužan mi e*, *imam u*, *dužan êsam* i slično, što znači da je pisala osoba osobno zainteresirana za prikupljanje lukna, opravdano je zaključiti, kao što je to učinio i V. Štefanić, da se radi o tadašnjem šćitarjevskom župniku. Iako sam župnik-pisar ostaje nepoznat, u sveščiću se na nekoliko mjesta spominju drugi svećenici šćitarjevske župe kao na primjer *pokoini Mihal pop*, a za kojeg župnik dodaje *kaplanu moemu*.⁵⁵ Osim njega spominje se i *pl(e)b(a)neš otočki Vrban Klariič* i to kao jedan od izvršitelja nekog župnikova posla (*šekutori moi*),⁵⁶ vjerojatno naplate župnog poreza lukna. Naime, čini se da je župnik

---

⁴⁸ ŠB, fol. 3r, 5v itd.

⁴⁹ ŠB, fol. 5v.

⁵⁰ ŠB, fol. 9r.

⁵¹ ŠB, fol. 10v.

⁵² ŠB, fol. 6r.

⁵³ ŠB, fol. 10v.

⁵⁴ Štefanić, *Glagoljski rukopisi*, str. 221.

⁵⁵ ŠB, fol. 11v.

⁵⁶ ŠB, fol. 12r.

išao od kućanstva do kućanstva, procjenjivao mogućnosti naplate poreza i njegove visine te načine na koji se porez trebao platiti, ali je obvezu prikupljanja poreza od lukna prepuštao podređenim mu svećenicima. Konačno, na jednom se mjestu spominje i *vikariš* odnosno vikar,⁵⁷ također anoniman.

Što se tiče temeljnog sadržaja sveščića, a to je plaćanje lukna, treba spomenuti da je lukno (koje se u izvorima latinske provenijencije naziva *praestationes pro chis debitaе, lecticalia, saponеs*) bilo podavanje koje su župljani te posjednici zemljišta bili svake godine obvezni plaćati župnicima.⁵⁸ Kao što napominje Z. Herkov, podavanjem lukna, župljani su omogućavali stabilan rad svoje župe i osiguravali osnovne uvjete za svakodnevni život lokalnog župnika i kapelana obavljanjem određenog rada, kao što je obrađivanje polja, drvosječa i slično (župnička tlaka), davanjima u naturi, u prvom redu osnovnih namirnica – žita i vina.⁵⁹ Budući da se lukno, u značenju podavanja župnicima, u hrvatskim krajevima ne spominje u vrelima starijima od 16. stoljeća,⁶⁰ to znači da je bilježnica šćitarjevskog župnika, a koja obuhvaća razdoblje od 1524. do 1526. godine, jedan od najstarijih zabilježenih primjera podavanja upravo te vrste poreza. Kako pokazuje ovaj sveščić, a potvrđuju i druga onovremena vrela, na ime lukna seljaci i zemljoposjednici (župljani) mogli su davati sve tri osnovne vrste podavanja karakteristična za kasni srednji i rani novi vijek: naturalna, novčana i radna podavanja. Tako su i župljani Šćitarjeva na ime lukna vrlo često davali žito i radnu snagu (*delavce, kosce, žetelce*) koji su obrađivali župnikove vinograde, oranice i druga poljoprivredna dobra,⁶¹ nešto rjeđe i novac (solidi, zlatnici),⁶² povremeno vino⁶³ i životinje (svinje, pijetlove, kokoši),⁶⁴ a u jednom slučaju i drva.⁶⁵ Valja reći da pojam *kosac* (lat. *falcator*) označava površinu livade za koju se smatralo da ju je kosac mogao pokositi za jedan dan.⁶⁶ *Delavci* su bile osobe zadužene za obrađivanje zemlje

---

⁵⁷ ŠB, fol. 11r.

⁵⁸ Zlatko Herkov, Građa za financijsko-pravni rječnik feudalne epohe Hrvatske, sv. 2, *Djela Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, knj. 48, Zagreb 1956., str. 102. Z. Herkov upozorava na dvije vrste lukna u prošlosti - osobno ili stvarno. Kao osobno lukno spominje se slavonsko lukno bračnih parova (*a paribus copulatorum vel conjuctorum*) i sitno lukno od kuća (*a domibus*). Isto, str. 103. Žito i vino koje se davalo na ime lukna mjerilo se običajnom mjerom - luknenkom, luknarskim vaganom ili vedrom. Zlatko Herkov, *Naše stare mjere i utezi*, Zagreb 1973., str. 66.

⁵⁹ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 66.

⁶⁰ Herkov, *Građa za financijsko-pravni rječnik*, str. 102.

⁶¹ Tako je, na primjer župljanin *Gal Benšinić* 1526. godine dao na ime lukna radnu rentu i to *kosca 1*, a *Gregor Novak v Narti delavca 2*. ŠB, fol. 9r.

⁶² Tako je u jednom upisu iz 1526. godine župnik zapisao: *dužan mi e Ivan krznar v Marincih zl(ata) pol st(a)rih pineza*. ŠB, fol. 10r.

⁶³ Tako je *Lukač Piškorić* iz Babča obvezu plaćanja lukna obavio u *muštu*. ŠB, fol. 6r.

⁶⁴ Tako je, na primjer, *Blaž Mikušić* iz Sasa na ime lukna platio jednog *kopuna*. ŠB, fol. 3r. Naturalna podavanja za lukno mogla su biti i u maslu, ogrjevnom drvu itd. Usp. Herkov, *Građa za financijsko-pravni rječnik*, str. 102.

⁶⁵ Naime, pri ubiranju lukna za 1525. godinu Domitar Medvedov iz Zablatja svoju je obvezu obavio davanjem *dasak 10*. ŠB, fol. 5v.

⁶⁶ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 97.

u vlasništvu župe, a i za njih su postojale mjere (*motika* i *kopač*) kojima se određivala površina vinograda ili oranica koje se morala prekupati u jednom danu,⁶⁷ a *žetelci* su svoje obveze na ime župničkog lukna obavljali tijekom žetve.⁶⁸

Uz lukno, u sveščiću se spominje i nekoliko vrsta mjera te novčanih jedinica: *vedro*, *vagan*, *kvarat*, *mirica*, *solid* (*soldin*), *zlatnik* i u dva slučaja *stari pinezi*.⁶⁹ Vedro i vagan bile su šuplje mjere kojima se mjerilo podavanje žitarica, brašna, vina i mošta, bio je izrađen od drveta ili kamena, a ponekad i izdubljen u drvetu.⁷⁰ No, dok se vedro pretežito rabilo za mjerenje tekućina,⁷¹ vagan (lat. *modium*) bio je mjera u obliku posude za mjerenje suhih stvari odnosno žitarica.⁷² Prema istraživanju Z. Herkova, u razdoblju od 16. do 19. stoljeća na području Habsburške Monarhije postojalo je više vrsta vedra i vagana, ovisno o područjima. Tako je zagrebačko vedro ili vagan, kao žitna ili vinska mjera u 16. stoljeću, iznosio 50,813 l (kao žitna mjera odnosno vagan mogao je iznositi 63,50 l),⁷³ a poslije 1733. godine iznosilo 17 starohrvatskih pinta ili 56,6 l.⁷⁴ Već od početka 13. stoljeća postojao je zagrebački (kaptolski) *cubulus* odnosno kabao (istovjetna mjera kao vedro i vagan) koji je mjerio 49,98 l.⁷⁵ Točnu mjerenu vrijednost šćitarjevskoga luknarskog vedra i vagana teško je egzaktno odrediti s obzirom na to da je ona varirala jednog do drugog plemićkog ili crkvenog posjeda, pa prema tome i od župe do župe, ovisno o tome na kojem se posjedu neka župa nalazila. Iz svega navedenog čini se da je u našem slučaju vedro iznosilo oko 50 l, a vagan kao mjera za pšenicu nešto više.⁷⁶ U sveščiću šćitarjevskog župnika spominje se i *kvarat* ili *kvarta* kao mjera za žito. Zagrebački *kvarat/kvarta* u kasnom srednjem vijeku iznosila je 41 l i imala je sličnu vrijednost, prema istraživanju S. Sekulić-Gvizdanović, kao i dobrinjski, bakarski i vinodolski star.⁷⁷ Godine 1633., dakle stotinjak

⁶⁷ Na ist. mj.

⁶⁸ Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik Hrvatske*, sv. 10, Zagreb 1922., str. 1707. Tako je neki *Juriic* na ime lukna obećao župniku *žetelcev* 6, što je, s obzirom na to da je župnik taj upis prekrižio, bilo i obavljeno. ŠB, fol. 10r.

⁶⁹ Tako je, na primjer, u jednom upisu iz 1525. godine, župnik zabilježio: *dužan sam Matii Kordiču starih pin(e)z so(ldini) 70*. ŠB, fol. 9v.

⁷⁰ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 33.

⁷¹ Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik Hrvatske*, sv. 9, Zagreb 1920., str. 1553.

⁷² Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, sv. 9, str. 1535.

⁷³ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 97.

⁷⁴ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 117.

⁷⁵ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 95, 117. Z. Herkov je kabao (*cubulus*, *kabel*, *kebel*) definirao kao vrstu mjere za tekućine i suhe sitne stvari, ali i kao kmetsku daću, koja se mjeri tom mjerom. U izvorima se spominju brojne vrste te mjere, obično različitog sadržaja i veličine. Tako je postojao *kabal bakarski* kojim se mjerila sol što su je zavisni seljaci besplatno dovozili svojim plemićkim gospodarima, pa *kabal krajiški*, *kabal metlički*, *kabal mrežnički* i drugi. Herkov, *Građa za financijsko-pravni rječnik*, sv. 2, str. 31.

⁷⁶ Sredinom 16. stoljeća, odnosno 1554. godine, utjecajni i rašireni požunski vagan iznosio je između 59,98 l i 62,49 l, dakle nešto više od zagrebačkog vagana ili vedra. Herkov, *Naše stare mjere*, str. 118.

⁷⁷ Sena Sekulić-Gvozdanović, *Hrvatski srednjovjekovni sustavi šupljih kamenih mjera*. III. Jadranski otoci: Hvar na otoku Hvaru, *Prostor: znanstveni časopis za arhitekturu i urbanizam*, god. 6, br. 1-2

godina nakon nastanka ovog vrela, 32 zagrebačke pinte ili 101,63 l.⁷⁸ Mjernu vrijednost šćitarjevske *mirice*, koja je zasigurno bila mjera za suhe stvari, dakle za žitarice i brašno, teško je odrediti jer je težina ovisila o čimbenicima kao što su trešnja posude u koju se žito ili brašno sipalo, prešanje, gnječenje, pritiskanje i gaženje žita i brašna.⁷⁹ S obzirom na to da se na jednome mjestu i izvorniku spominje i mjera *korc* (poznata i kao *korec*),⁸⁰ valja reći da se radi o mjeri za suhe stvari, u prvom redu za žito, a u našem slučaju o mjeri za pšenicu.⁸¹ Ova je mjera u 14. i 15., a vjerojatno i u 16. stoljeću, iznosila 119,95 l, ali nikada nije iznosila više od 140 l.⁸² Dakle, količina koju je šćitarjevski župnik imao u selu Obrezini kod *Blaža Škrlca* bila je prilično velika i iznosila je oko 1320 l pšenice.

Kako je rečeno, u sveščiću je zabilježeno više naziva sela koja su od 1524. do 1526. godine pripadala župi Šćitarjevo.⁸³ U oba popisa poreznih obveznika, onom iz 1524. i onom iz 1525. godine, spominje se po četrnaest sela, a zanimljivo je da su u oba slučaja njihova imena upisana istim redoslijedom u bilježnicu: *Otok* (danas Otok Nartski između Velike Gorice i Dugog Sela), *Svib'e* (danas Svibje između Velike Gorice i Dugog Sela), *Nart* (danas Nart Savski u blizini Dugog Sela), *Zablat'e* (danas Zablatje Posavsko u blizini Velike Gorice), *Črnkovci* (danas Črnkovec u blizini Velike Gorice), *Babča* (danas Bapče u blizini Velike Gorice), *Selnica* (danas Selnica Šćitarjevska u blizini Velike Gorice), *Kosnica* (danas vjerojatno Mala Kosnica u blizini Velike Gorice) i *Kosnica Druga* (danas vjerojatno Velika Kosnica u blizini Velike Gorice), *Obrezina* (danas Obrezina u blizini Velike Gorice), *Sasi* (danas Sasi u blizini Velike Gorice), *Čižnak* (ovo selo nismo uspjeli ubicirati, ali vjerojatno se nalazilo negdje između sela Sasi i središta župe u selu Šćitarjevu), *Kutel* (danas Kutel u blizini Velike Gorice) i *Šćitarjevo* (danas Šćitarjevo u blizini Velike Gorice). Dakle, kontinuitet naseljenosti zadržan je do današnjih dana u čak 13 sela. Osim toga, o neprekinutom crkveno-povijesnom kontinuitetu sela i župe Šćitarjevo govori i činjenica da se Šćitarjevo kao selo (*villa Chichuria*) ili posjed (*possessio*), nakon prvog spomena davne 1278. godine, redovito spominje u vrelima.⁸⁴ Od 14. stoljeća, točnije nakon prvog

(15-16), Zagreb 1998., str. 37. Vladimir Mažuranić, nesiguran u mjernu vrijednost kvarte, kaže da je ona iznosila "nešto manje od 50 litara" (Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik Hrvatske*, sv. 4, Zagreb 1913., str. 577).

⁷⁸ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 97.

⁷⁹ Herkov, *Naše stare mjere*, str. 46.

⁸⁰ Vladimir Mažuranić navodi i oblik *korac*, te navodi da se ta mjera u sjevernim hrvatskim krajevima koristila za pšenicu, raž, proso i zob. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik*, sv. 4, str. 526.

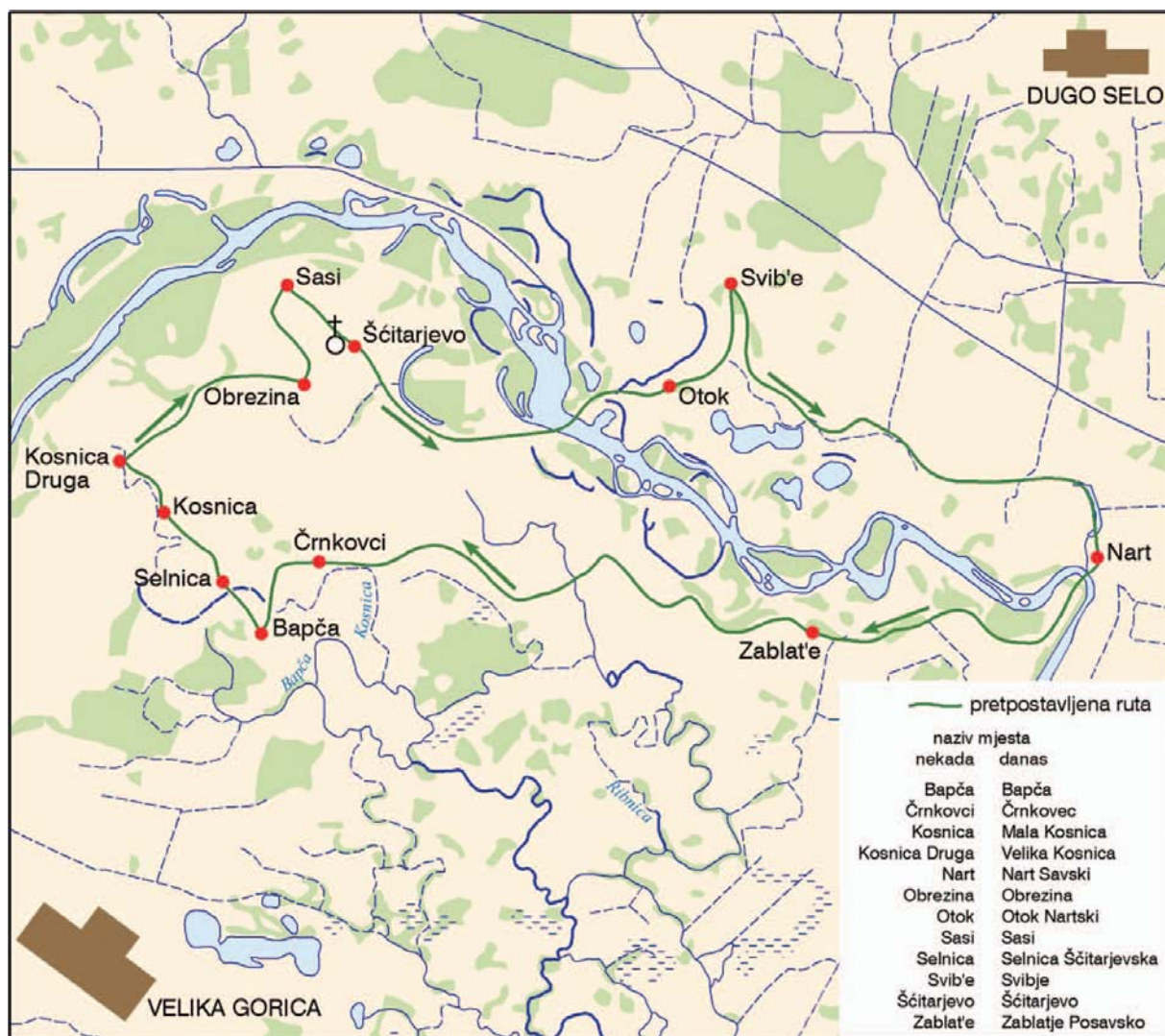
⁸¹ Naime, župnik je zapisao sljedeće riječi: *imam na Obrezini u Blaža Škrlca pš(eni)ce 11 korci*. ŠB, fol. 11v.

⁸² Herkov, *Naše stare mjere*, str. 99.

⁸³ No, za razliku od prethodne dvije godine, za 1526. godinu se ne navode nazivi pojedinih sela nego imena i prezimena te obveze pojedinih poreznih obveznika i načini plaćanja lukna, ali i dugove župnika Šćitarjeva nekim osobama.

⁸⁴ Georg Heller, *Comitatus Zagrabienensis M-Z*, Veröffentlichungen des Finnisch-Ugrischen Seminars and der Universität München, Serie A, sv. 2, München 1980., str. 104.

spomena 1334. godine u znamenitom popisu župa zagrebačke biskupije, koju je napisao Ivan arhiđakon Gorički, redovito se spominje i istoimena župa. Od početaka župe njezin je zaštitnik bio sv. Martin pa se u tom popisu spominje *ecclesia beatissimi Martini de Chicaria*.⁸⁵ Isti je svetac i danas zaštitnik župe, a šćitarjevska crkva također nosi titular toga nebeskog zaštitnika.⁸⁶

Karta 1. Smjer kretanja skupljanja lukna u Turopolju (kartu izradio T. Kaniški)

Župa je bila prilično velika i prostirala se na obje obale rijeke Save protežući se od područja oko današnje Velike Gorice do područja u blizini današnjeg Sesevetskog

⁸⁵ Josip Buturac, Popis župa Zagrebačke biskupije od god. 1334., *Kulturno-poviestni zbornik Zagrebačke nadbiskupije u spomen 850 godišnjice osnutka*, sv. 1, Zagreb 1944., str. 428. Nakon toga selo se spominje ponovno 1347. godine te tijekom kasnog srednjeg i ranog novog vijeka kao *Stitaria*, *Schytaria*, *Schytaryewyna* i slično, a crkva od iste godine kao *ecclesia sancti Martini de Stitaria* (Heller, *Comitatus Zagradiensis*, sv. 2, str. 104).

⁸⁶ *Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji*, Biskupska konferencija Jugoslavije, Zagreb 1975., str. 109.

Kraljevca. Iako se radi o pretežito ravničarskom području, putovanje je vjerojatno bilo otežano, ne samo zbog nužnosti prelaska Save, nego i zbog močvarnog tla i malenih jezera smještenih uz rijeku, a koja su i danas važna zemljopisna značajka ovog područja. Župnik je, kako bi što manje vremena potrošio na relativno neugodno putovanje po raštrkanim selima svoje župe, nesumnjivo dobro razradio plan svoga malenog itinerara. Zbog toga se, razmatrajući redoslijed upisa naziva pojedinih sela, može zaključiti da je putovanje bio pomno isplanirano i logički uvjetovano zemljopisnim položajem svakog sela i njegovim smještajem unutar šćitarjevske župe. Naime, župnik je svake godine iz Šćitarjeva na južnoj obali Save krenuo prvo prema selu Otoku Nartskom, smještenom na lijevoj obali rijeke, i to oko 3 km (naravno, zračne linije) sjeveroistočno od središta župe.⁸⁷ Napustivši ovo selo, kao prvu postaju na putu ubiranja poreza na lukno, župnik se zaputio dalje na sjever prema nešto više od 1 km udaljenom Svibju.⁸⁸ Slijedila je jedna od najdužih dionica puta, ispresijecanog malim jezerima kao prirodnim preprekama i to na jugoistok prema Nartu, udaljenom više od 4 km od Svibja.⁸⁹ Nakon toga, zaputivši se na jugozapad, ponovno je morao prijeći Savu kako bi stigao do 2 km udaljenog Zablatja.⁹⁰ Iz ovog se sela uputio izravno prema zapadu i, prošavši najdužu dionicu na putu obilaska župe, stigao u Črnkovce udaljene nešto manje od 6 km od Zablatja.⁹¹ Potom je imao izbor ići u jedno od dvaju sela koja su bila jednako udaljena od Črnkovaca. Župnik je ponovno pokazao dobar osjećaj za snalaženje u prostoru i krenuo je na jugoistok, udaljivši se tako od središta župe u Šćitarjevu, u 2 km udaljeno selo Babče.⁹² Iz ovog sela je

⁸⁷ U ranom novom vijeku postojala su dva sela koja su u nazivu sadržavala pojam otok: Otok Nartski i Otok Svibovski. No, kako da se Otok Svibovski u izvorima prvi put spominje tek 1598. godine, onda se ovdje radi o Otoku Nartskom koji se prvi put pod nazivom *Insula* spominje davne 1217. godine. No, zanimljivo je da se do sada u historiografiji smatralo kako je najstariji spomen ovog sela odnosno *ville* 1537. godine. No, kako se u ovdje predstavljenom sveščiću spominje 1524., to se može reći da je to i najstariji spomen sela Otok Nartski. Usp. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 47.

⁸⁸ I selo Svibje se nerijetko spominje tijekom razvijenog i kasnog vijeka te ranomodernog doba. Prvi se put toponim *Cyblan* spominje 1258. godine kao *terra regalis*, dakle ne kao selo nego kraljevski zemljoposjed. U kasnosrednjovjekovnim vrelima često se spominje kao jedinstvena cjelina sa selom Nartom, pa tako 1361. godine nalazimo *Scyuibla seu Nart*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 139.

⁸⁹ Ovo je selo poznato i kao Nart Savski. Prvi se put spominje pod nazivom *Nart* 1346. godine. Uz već spomenutu činjenicu da se povremeno poistovjećuje sa Svibjem, Kao selo odnosno područje (*pagus*) prvi se put spominje 1423. pod nazivom *Narth*, a kao *villa* 1531. godine pod nazivom *Naid*. Godine 1574. prvi se put spominje *capella beate Virginis in Nart*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 26.

⁹⁰ *Zablatje* odnosno *Zablatje Posavsko* prvi se put spominje 1321. godine kao *pagus Zablathya* te se od tada kontinuirano spominje u vrelima do današnjih dana. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 178.

⁹¹ Črnkovci, danas Črnkovec, kao i ostala sela župe Šćitarjevo, ima dugu i neprekinutu tradiciju naseljenosti. Prvi se put spominje 1347. godine kao *terra Chernk*, a 1452. godine kao selo (*pagus Chernkowch*). Georg Heller, *Comitatus Zagrabienensis A-L*, Veröffentlichungen des Finnisch-Ugrischen Seminars and der Universität München, Serie A, sv. 1, München 1980., str. 67.

⁹² Babče se već u prvom spomenu u vrelima 1397. godine naziva selo odnosno *pagus Babana*. U jednom dokumentu iz 1420. godine saznajemo i dodatne geografske podatke o smještaju ovog sela odnosno posjeda jer se kaže: *praedium Babcha inter fluvius Coznicha et Rakaria*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 1, str. 11.

krenuo i vrlo brzo stigao u Selnicu, selo položeno sjeverozapadno i 1 km udaljeno od Babča, ali sada na putu prema Šćitarjevu.⁹³ Slijedila je etapa kraćih relacija prema 1 km sjeverozapadno udaljenoj Kosnici, a potom prema 1 km udaljenoj Kosnici Drugoj.⁹⁴ Potom je župnik krenuo na sjeveroistok prema 3 km udaljenoj Obrezini,⁹⁵ koja je bila samo 1 km udaljena od Šćitarjeva, a zatim na sjeverozapad prema 1,5 km udaljenim Sasima.⁹⁶ U ovom selu bio je udaljen od Šćitarjeva oko 2 km, ali je prije povratka morao ubrati pored na lukno u posljednjem selu – Čižnaku,⁹⁷ koje je najvjerojatnije bilo položeno između sela Sasi i Kutela⁹⁸ u neposrednoj blizini Šćitarjeva. Župnikovo putovanje i obilazak svih sela u šćitarjevskoj župi iznosilo je ukupno oko 28 km (zračne linije), ali je u stvarnosti bilo vjerojatno znatno duže, možda i 40-ak km, s obzirom na niz prirodnih prepreka na koje je putem nailazio. O trajanju njegova putovanja, nažalost, nema podataka, a ono je ovisilo i o načinu na koji je putovao. Putovanje je moglo biti nešto kraće ako je jahao na konju, ali i prilično dugo ako je pješao od sela do sela. No, čak ako je i jahao na konju, vjerojatno su s njim putovali i sluge koji su vozili kola u koja se tovarilo žito, vino, drva, svinje, perad i druga podavanja što je moglo dodatno usporiti putovanje. Uz to, teren kojim je prolazio bio je prilično zahtjevan (dva prelaska rijeke Save, rukavci, niz jezera i potoka). Stoga se može pretpostaviti da je, ako ne u svima, onda barem u nekim selima prenoćio, pa je njegovo putovanje kroz sva sela župe moglo potrajati i više od tjedan dana.

Kako je već spomenuto, cijeli sveščić snažno odiše kajkavskim dijalektom što je izraženo i u imenima i prezimenima obveznika plaćanja župske daće ili lukna. No,

⁹³ Selnica danas Selnica Šćitarjevska, jedno je od starijih toponima u župi Šćitarjevo, a prvi se put spominje kao *terra Seliny*, dakle posjed, 1278. godine. Prvi se put spominje kao naseljeno mjesto 1520. godine i to kao *Zelnycza pagus*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 108.

⁹⁴ Kao što je već rečeno, Kosnica je vjerojatno današnje selo Mala Kosnica, dok je Kosnica Druga vjerojatno današnje selo Velika Kosnica. Prvi se put Kosnica spominje 1217. godine kao *rivulus Cosniza*, dakle toponim za potok, ali se već 1339. spominje kao *pagus*, dakle naseljeno mjesto. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 1, str. 172. No, od 1395. godine pojavljuju se dva sela: *pagus Koznycha superior* i *pagus Koznycha inferior*. Godine 1520. spominje se i mađarski oblik *Felsew Koznycha*, a 1550. i *pagus Also Koznycha*. Dakle, koncem 14. stoljeća formirana su dva sela koja su se u latinskim i ugarskim ispravama nazivala Gornja i Donja Kosnica. Početkom 16. stoljeća Kosnica se spominje kao posjed zagrebačkog kaptola odnosno *Coznycza Capituli ecclesie Zagrabienensis*. Od početka 19. stoljeća počinju se koristiti hrvatski termini i nazivlje *Mala Koszincza* i *Velika Koszincza*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 1, str. 173.

⁹⁵ Toponim Obrezina se prvi put u vrelima spominje 1347. kao *Obrezina pagus*, što pokazuje da se radilo o naseljenom mjestu, a u 15. stoljeću spominje se i *villa Obrezina*. Nakon toga redovito se spominje kao selo sve do današnjih dana. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 36.

⁹⁶ Podatak koji nalazimo u ovom izvoru vrlo je vrijedan jer se radi o najstarijem spomenu sela Sasi. Naime, do sada je najstariji poznati spomen bio iz 1783./1784. godine kada se spominje selo *Szasie*. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 2, str. 102.

⁹⁷ O selu Čižnak nismo uspjeli pronaći podatke. Georg Heller također samo spominje toponime *Csisniak* i *Chisnyak*, ali ne navodi daljnje podatke o pojavljivanju ovog toponima u vrelima. Heller, *Comitatus Zagrabienensis*, sv. 1, str. 68.

⁹⁸ Kutel je bilo posljednje selo koje župnik posjetio prije povratka u Šćitarjevo. Nažalost, Georg Heller u svom djelu *Comitatus Zagrabienensis* (sv. 1) ne donosi podatke o Kutelu iako je kontinuitet naseljenosti ovog sela potvrđen do današnjih dana.

uz kajkavska prezimena, najčešće patronimička, povremeno se pojavljuju prezimena koja upućuju na vojno i političko okruženje u kojem je sveščić zapisan. Naime, u njemu nailazimo na prezimena *Turčin* i *Vlah*.⁹⁹ Nema sumnje da ova prezimena nisu bila, za razliku od većine ostalih, karakteristična za područje župe Šćitarjevo do kraja 15. ili početka 16. stoljeća. Njihova pojava u okolici Zagreba samo su simbolički odraz povijesnih okolnosti. Naime, ova dva prezimena zorno svjedoče o migracijama hrvatskog stanovništva, uzrokovanih neprekinutim ratnim stanjem koje je trajalo nekoliko stoljeća i u kojem su zaraćene strane bile Hrvatsko-Ugarsko Kraljevstvo i potom Habsburška Monarhija te Osmanlijsko Carstvo. Dio kršćanskog stanovništva, poraženog u ratu *contra infideles* odnosno *contra Turcos*, podrijetlom iz Bosne, Dalmatinske zagore, Like, Krbave, Banovine, pripadnika svih društvenih staleža (plemstva, svećenstva, seljaka) u prvom je valu izbjegao ili prema našim komunama koje su se uspijevale održati ponajviše zahvaljujući čvrstim gradskim zidinama (Splitu, Trogiru, Šibeniku, Zadru, Rabu) ili prema nešto sigurnijim sjevernim područjima, u konkretnom slučaju u okolici Zagreba.¹⁰⁰ Također, u nekoliko slučajeva nailazimo na prezimena proizašla iz etnonima kao što su *Matii Hrvat*¹⁰¹ i *Gregor Hrvatić*¹⁰² iz sela *Babča* te *Klara Vugrinka* iz *Selnice*.¹⁰³

S obzirom na problematiku nekih aspekata društva jedne sjevernohrvatske ruralne sredine, ovaj sveščić ne daje previše podataka, ali se u njemu ipak nalazi nekoliko zanimljivih pojmova povezanih s društvenim i obiteljskim položajem pojedinaca te profesionalne djelatnosti odnosno poljoprivredne djelatnosti i obrte. Što se tiče mogućnosti proučavanja društvene stratifikacije seoske sredine kakva je bila župa Šćitarjevo, zanimljivi su termini kao *pridvorac* (*pridvorci*),¹⁰⁴ *knez* i *gospa*. U oba se popisa poreza na lukno spominje *knez Emrih iz Črnkovaca*,¹⁰⁵ u popisu iz 1525. spominje se *knez*

---

⁹⁹ Spominju se *Mikula Vlah* iz *Babča* (ŠB, fol. 6r) i *Matii Turčin* iz *Obrezine* (ŠB, fol. 7r).

¹⁰⁰ Problematiku izbjeglištva i migracija hrvatskog stanovništva iz svih društvenih slojeva uzrokovanih osmanlijskom ugrozom tijekom kasnog srednjeg i ranog novog vijeka u više je radova, na temelju analize objavljenih i neobjavljenih vrela te koristeći se suvremenim metodološkim načelima, potanko obradio Ivan Jurković. Vidi, prije svega: Ivan Jurković, *The Fate of the Croatian Noble Families in the Face of Ottoman Advance*, neobjavljena doktorska radnja, Central European University, Budapest 2004. Vidi također: Isti, *Klasifikacija hrvatskih raseljenika za trajanja osmanske ugroze (od 1463. do 1593.)*, *Migracijske i etničke teme*, god. 19, br. 2-3, Zagreb 2003., str. 147-174; Isti, *Socijalni status i prisilni raseljenci podrijetlom iz hrvatskih plemićkih obitelji u zemljama njihovih doseoba za trajanja osmanske ugroze*, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, sv. 23, Zagreb 2005., str. 63-85.

¹⁰¹ ŠB, fol. 2r.

¹⁰² ŠB, fol. 9r.

¹⁰³ ŠB, fol. 2r. I spomenuto prezime *Vlah* također je etnonimsko.

¹⁰⁴ Tako se u popisu iz 1524. godine spominje *Petar Benšinić* iz *Črnkovaca* i *pridvorac negov*. ŠB, fol. 1v. Za razliku od toga slučaja, ponekad je *pridvorac* osobno imenovan kao u popisu iz 1525. godine kada se spominje *Ambrek pridvorac* iz *Kutela*. ŠB, fol. 7v.

¹⁰⁵ ŠB, fol. 1v i 5v.

Ivaniš Šaroniĉ iz Kosnice,¹⁰⁶ a u popisu dugova nekih osoba župniku ili dugova župnika iz 1526. spominje se kako je župnik *knezu Gašparu dah žita kvar(a)t 10*, te se navodi da mu *Gašpar ima dati prasca dva na esene ki budu tri leta stari*.¹⁰⁷ Budući da uz udovice, kako ćemo vidjeti, pisar nije upisivao pojmove kojima bi se mogao odrediti njihov društveni položaj, nema sumnje da je pojam *gospa* rabio kao oznaku za društvenu distinkciju pojedinih žena. Tako su zapisana imena *gospe Elice* i *gospe Dore iz Črnkovaca*¹⁰⁸ te *gospe Dore iz Selnice*.¹⁰⁹ Određena socijalna i obiteljska definicija izražena je u pojavljivanju oznake “udovica” uz ženske osobe čiji su muževi umrli kao, na primjer, *Dora vdova iz Kosnice Druge*¹¹⁰ i *Roža vdova iz Kutela*.¹¹¹ Upisi o davanjima za lukno upućuju na mogućnost da je prema obiteljima bez supruga i oca župnik izražavao određenu socijalnu osjetljivost jer su udovice, barem kako pokazuje ovaj maleni uzorak, bile obvezne na manja podavanja, a u nekim slučajevima uz njihova imena iznos za lukno uopće se ne spominje.¹¹² No, u nekim slučajevima, očito prema osobnoj procjeni župnika o materijalnim mogućnostima tih žena, udovice su također bile davatelji poreza na lukno.¹¹³ O socijalnoj stratifikaciji ovog ruralnog društva govori i pojam *pridvorac*, koji se u sveščiću pojavljuje nekoliko puta, vjerojatno u značenju podložnika nekih od bogatijih stanovnika sela ili pak zakupaca zemljoposjeda.¹¹⁴ Tako se, na primjer, spominje *Petar Benšiniĉ iz Črnkovaca i pridvorac negov*, za kojeg je navedeno da je svoju obvezu plaćanja lukna obavio tako što je *kopo*, dakle u radnoj renti.¹¹⁵ No, čini se da ni jedan od ostala triju *pridvoraca* koji se spominju u bilježnici nije bio dužan plaćati lukno, barem ne na način kao ostali stanovnici spomenutih sela, jer se uz njihova imena ne navodi ništa vezano za tu obvezu. Moguće je da su te osobe ispunjavale svoju obvezu podavanja na ime lukna radnom rentom u župnom dvoru ili na župnikovim posjedima.

Vrlo su rijetko uz imena pojedinih osoba zabilježena i njihova zanimanja što je posljedica činjenice da se gotovo cjelokupno stanovništvo u selima župe bavilo po-

¹⁰⁶ ŠB, fol. 6v.

¹⁰⁷ ŠB, fol. 9r.

¹⁰⁸ ŠB, fol. 2r.

¹⁰⁹ ŠB, fol. 5r.

¹¹⁰ ŠB, fol. 2v.

¹¹¹ ŠB, fol. 3v.

¹¹² Tako, primjerice, uz ime spomenute *Rože vdove* u oba popisa uopće nije naveden iznos podavanja za lukno. ŠB, fol. 3v i 7v. No, to može značiti i da ona tih godina nije bila u mogućnosti platiti porez na lukno, ali će ga kasnije morati platiti.

¹¹³ Tako se, na primjer, u popisu iz 1525. godine spominje *Barbara vdova iz Kutela* koja je župniku trebala platiti 5 solida. Naime, u zabilješci uz njezino ime stoji da je *dužna e so(lid) 5*. ŠB, fol. 7v. No, kako je ovo dugovanje kasnije prekríženo jasno je da je Barbara uspjela platiti ovo podavanje.

¹¹⁴ U rječniku Vladimira Mažuranića ovaj pojam nalazimo kao *podvorac* i to u značenju *aulicus, subditus, colonus* i *inquilinus*, dakle podložnik koji je imao zemlju u blizini dvorca ili drugog mjesta stanovanja svoga gospodara ili je pak obavljao razne poslove u domaćinstvu svog gospodara i obrađivao njegovu zemlju. Vladimir Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno-povijesni rječnik Hrvatske*, sv. 7, Zagreb 1918., str. 968.

¹¹⁵ ŠB, fol. 1v.

ljoprivredom i stočarstvom. No, zanimljivo je da je župnik uz nekog *Briica* iz Šćitarjeva zabilježio da je *svinar*,¹¹⁶ što može značiti da se radilo o osobi kojoj je svinjarstvo, a možda i mesarstvo, za razliku od ostalih seljaka, bilo primarno zanimanje. Na dva se mjesta spominje i *kovač Črnkov(e)čki Êkov Gmaško*,¹¹⁷ a od osoba koje su se bavile zanatima odnosno obrtničkim zanimanjima spominju se *Gregur krač v Opatovini*¹¹⁸ i *Vrban krznar na varaši*.¹¹⁹ U takvim je slučajevima župnik u bilježnicu uvijek upisivao svoje dugovanje obrtnicima, ali i njihove njemu. Tako je zapisao *dužan mi e Ivan krznar v Marincih zl(ati) pol st(a)rih pineza*,¹²⁰ ali i *dužan sam Mikloušu uzdaru u ulici za remene so(lid) osam deset i Nikuli kov(a)ču esm zl(ate) pol*.¹²¹ Kao posljednju osobu kojoj saznajemo zanimanje župnik spominje *Êndriaša sutca iz Novaka*.¹²²

Ime sela	Broj obveznika 1524. g.	Broj obveznika 1525. g.
Otok	13	11
Svibje	3	3
Nart	2	4
Zablatje	9	9
Črnkovci	21	20
Babča	5	5
Selnica	5	5
Kosnica	8	9
Kosnica Druga	9	10
Obrezina	8	8
Sasi	10	9
Čižnak	4	4
Kutel	4	5
Šćitarjevo	8	8
Ukupno	109	110

Tablica 1. Broj obveznika na lukno u selima župe Šćitarjevo

Nažalost, glagoljska bilježnica šćitarjevskog župnika ne sadržava detaljne podatke na temelju kojih bi se mogla obaviti neka ozbiljnija demografska analiza. Ona ne sadržava popis svih stanovnika u svim selima šćitarjevske župe, nego samo imena i prezimena obveznika podavanja na ime lukna, dakle imena i prezimena gospodara

¹¹⁶ ŠB, fol. 3v.

¹¹⁷ ŠB, fol. 5v i 11r.

¹¹⁸ ŠB, fol. 9v. Dakle, radilo se o osobi izvan župe s kojom je župnik imao neke poslovne odnose.

¹¹⁹ ŠB, fol. 9v. Ponovno se radi o osobi s kojom je župnik imao ugovoren neki posao.

¹²⁰ ŠB, fol. 10r.

¹²¹ ŠB, fol. 11v.

¹²² ŠB, fol. 11v.

pojedinih kućanstava. Ipak, ona je zanimljiva s demografskog aspekta upravo zbog toga što sadržava unificirane podatke o jednoj zaokruženoj teritorijalnoj i crkvenoj jedinici i to tijekom dviju godina. Osim toga, radi se o koliko-toliko egzaktnim podacima o stanovništvu cijele jedne župe u zagrebačkoj biskupiji i to znatno prije, gotovo pola stoljeća, pojave prvih matičnih knjiga rođenih, krizmanih, vjenčanih i umrlih na hrvatskom području. Ova bilježnica također zorno upućuje na moguću veličinu pojedinih sela u župi. Ono što svakako pomalo iznenađuje jest činjenica da Šćitarjevo, iako središte župe, nije bilo i najveće selo u ovoj velikoj župi. Naime, kao što je prikazano u Tablici 1, tijekom dviju poreznih godina u njemu se spominje samo 8 obveznika podavanja za lukno, što ga čini, barem prema ovom kriteriju, selom srednje veličine u župi. Brojem obveznika na plaćanje lukna uvelike odskake selo Črnkovci koje je gotovo dvostruko veće od ostalih sela. Tako se u prvom popisu u njemu spominje 21, a u drugom 20 obveznika. Iza ovog sela slijedi Otok (13 i 11 obveznika), a zatim skupina sela s nešto manjim brojem obveznika podavanja za lukno: Kosnica Druga, Sasi, Zablatje, Kosnica, Obrezina i Šćitarjevo. Još samo Babča i Selnica dostižu broj od 10 obveznika zajedno u dvije godine, dok sva ostala sela (Kutel, Čižna, Svobje i Nart) čak ni u dvije godine nisu imala ukupno 10 obveznika. Koliko je selo Črnkovci bilo veće od ostalih sela u župi još se zornije uočava ako se kaže da je nešto više od 19% svih poreznih obveznika potjecalo iz ovog sela.

Transliteracija rukopisa

Tehničke napomene:

U transliteraciji se koriste:

- Oznaka [ ] kada je dio teksta u izvorniku prekriven, što najčešće znači da je izvršena obveza na ime lukna;
- Oznaka ( ) prilikom razrješavanja suspenzija i kontrakcija;
- Oznaka // za kasnije dopisane riječi ili upisane na margini i između redaka;
- Oznaka ... za dijelove teksta koji se zbog oštećenosti ne mogu razriješiti.

Na naslovnici

**Cod. Nr. MXVI; Popis selah i seljanah župe
šćitarjevačke u kotaru goričkom; Popis troškovah i
dohodakah g. 1524-1526**

1r (1)*¹²³

1524

Otok

X Petr Gudac lukno +
X Jurko Šafranić lukno +
X Matii brat negov luk(no) +
ga potričanu 10 so(lid) vere lukno +
X Matii Kordić +
X Kelac pol +
X Šimun Borčić +
X Martin Štefkov pol +
X Štefko pol +
Grgor Perov(i)ć pol +
Jurko Blažinov(i)ć pol +
Vrban Žarko pol +
Petar Šipak XX dal ... (ve)re (solid)
10 v ribami vera negova da šos...-
ću hoće zaslužiti vere ribi

Svibe

X Andrii Filić po(l) +
X Štefan Kučko po(l) +
X Petar Krhnačić lukno +

Nart

X Bendik Tomkov(i)ć lukno +
X Vrban Sandalić luk(no) 2

Zablate

X Fabên Hrzić lukno +
X Antol Brlov(i)ć lukno +
X Domenkjuš Rafaić lukno +

1v (2)

X Blaž Tusti lukno +
X Jurko Petrinić luk(no) +
X Domitar Medvedov +
X Martinalukno +
X Mihal Tušet(i)ć
X Fabečica lukno +

* Napomena: u transliteraciji donosimo dvostruku folijaciju kakvu nalazimo i u izvorniku.

Črnkovci

X Andreaš Svorožič pol
X Mikula Šoštar lukno +
X Petar Benšinić lukno +
X pridvorac negov X kopo pla
X Valent Kos lukno +
X Mihael Bek lukno +
X Valent Guzanić lukno +
X Gal Benšinić
X knez Emrih
X kovač
X Andreaš pridvorci
X Lacko Svorožič
X Martin Vrbanov(i)ć lukno
X Marko Cmašić
X Lacko Emrihović
2r (3)
X Kelek Vihrić +
X gospa Elica
X gospa Dora
X Dora Raikovica i lansko
X Pavl Cmašić pridvorac
X Vrban Svorožič takoi i l(a)-
nskoga

Babča

X Matii Hrvat
X Lukač Piškorić +
X Mikula Vlah
X Antol Svibinac
Mihael takoi

Selnica

X gospa Dora
X Petar Oreščić
X Klara Vugrinka
X Martin Presnac
X Lovrek Ivančić

Kosnica

X Gregor Zlačič (!)
X Matii Kudelić lukno
X Miklouš Ivančić
2v (4)
X Andre Plavogriv(i)ć [na Telovo so ... veru]
X Bêrt Ivančić luk(no)
X Tomšak
X Fabên Šaroniça pridvorc
X Gal
[Marlužič]

Kosnica Druga

X Valek Škrančić po(l)
X Petar Škrančić po(l)
X Jurko Sasić + po(l)

X Paval Škrančić + po(l)
X Tomaš Vihrić + luk(no)
X Bedek Sasić lukno
X Pavula Petrović luk(no)
X Mihael Juriičkin po(l)
Dora vdova po(l)

Obrezina

X Matii Klarić po(l)
X Vrban takoi po(l)
X Mihael Mikušić
X Kelčac
3r (5)
X Brcko Ivanović po(l)
X Blažek takoi po(l)
X Blaž Šklac
X Matii Turčin +

Sasi

X Blaž Mikušić kopuna+
X Franac Hlepčić luk(ni) 2
X Bedek Detkonić [kopuna]+
X Židek Stančaćić
X Tomaš Bobković po(l)
X Mikula Bobković po(l)
X Juran takoi lukni 2 +
X Petrina takoi
X Fabêanac
X Tomaš Dêanežev(i)ć

Čižnak

Lovrek
Filip Šulov(i)ć delavcev
5 načini vera negova
X Fabečica načini žita
kv(a)rte tri vera
X Lukač [dužan e so(lid) 4 kv(a)rat]
[...pce... kv(artu) 1 lukna po ruk]
oće so(lid) 24 ke e on mrtvi ostav-
i oltar ..ba ...
3v (6)

Kutel

X Barbara i Ivan
X Ambrek Katin
X Roža vdova
X Ambrek [pridvorac]

Šćitarevo

X Antol Kunin
X Vrbek Stanković po(l)
X Gregor takoi načini so(lid) po(l)
[s(olid) d(o) v ned(i)lu po Telovi vera]
X Mikula Lucić
[so(lid) 3 do postila vera]

X Petric Damačić

X **Juriic** svinar [(s)o(lid) po ruk 2]

X Šimun Kračec [na Telovo so(lid) 10 ali u nedilu prvu]

X Paval Novak

4r (7) (Vodeni žig)

1526

[U pondilak Cvitni učin-
ih cenu za žito s Tomtom
iz Jastrebarske za 6 zl(a)teh
o n(ap)latih mu kvarat 30
daše zavdavka so(lid) 70
i vzeše kv(a)rtu 1 žita
U sobotu pred n(e)d(i)lu Cvitnu vzeše
žita kv(a)r(a)t 12 napuniše toga
zlatoga i više so(lid) 6]

4v (8) Prazna folija

5r (9)

1525

Otok

X Pet(a)r Gudac

X **Jurko** Otočki

X Matii negov brat

X Matii Kordić

X Kelac

X Šimun Borčić

X Mart(i)n Štefkov

X Štefko

X Gregor Perović

X Petar Šipak

X Vrban Žarko

Svib'e

X Andréi Filić

X Štefan Kučko

X Petar Krhnačić

Nart

X vdova Lucia dala e za s(olid)
[Štefan Gudac so(lid) 10 Krelic Damač(i)ćm]

X Vrban Sandalić

X Gregor lukno 1 križicu tikvu v(i)na

Zablat'e

X Fabên Hrzić

X Antol Brlović

X Domenkuš Rafaić

5v (10)

X Blaž Tusti

X **Jurko** Petrinić

X Domitar Medvedov dasak 10

dužan e

X Martina

X Mihał Tušetić

X Fabečica

Črnkovci

Andreaš Svorožić
X Mikula Šoštar
Petar Benšinić pš(eni)cu novu /dal e kv(a)r(at) 2/
X pridvorac negov [plitival v ž(itu)
e emu obeča]
Mihal Benšinić
X Valent Kos
X Valent Guzanić
X Gal Benš(i)nić
X knez Emrih
X kovač
Kelek Vihrić pš(eni)cu novu kv(a)r(at) 3
X Mihal Bek
X Lacko Svoroč
X Martin Vrbanov(i)ć
X Vale Puceković lukan 5
6r (11)
X gospa Elica
X gospa Dora
Paval Cmašić
X Vrban Svorožić
X Andreaš

Babča

X Matii Hrvat
Lukač Piškorić mušt
Mikula Vlah prasca
Antol Svibinčić prasce
Mihal Sv(i)b(i)nč(i)ć

Selnica

X gospa Dora
X Petar Orečić
X Klara Vugrinka
X Martin Presnac
X Lovrek Ivančić

Kosnica

X Gregor Slaučić
X Matii Kudelić
6v (12)
X Miklouš Ivančić
X Andrei Plavogrivić
X Bert Ivančić
X Tomšak
X knez Ivaniš Šaronić
X Fabên pridvorc
X Gal lukno 2

Kosnica Druga

X Valek Škrančić
X Petar takoi
X Jurko Sasić

X Paval Škrančić
X Tomaš Vihrić
X Bedek [Vihrić] Sasić
X Pavula
X Mihal **Juriić**kin
Marko dužan e [miricu 1]
X Pavula kv(ar)tu 1 za Marka e dužn(a)
7r (13)

Obrezina

X Matii Klarić
X Vrban Klarić
X Mihal Mikušić
X Kelčac
X Blažek Ivanović
X Brcko takoi
Škrlac /na novo žito nač(i)ni/
X Matii Turčin

Sasi

X Franac Hlepčić
X [Bedek Detkonić Blažek
Švanov(i)ć po ruk Botrić i na rok z žitom]
X Židek Stančaćić
X Tomaš Bobković
X Mikula takoi
Juran takoi prasce
X [Petrina takoi p(š)e(ni)cu]
X Fabênac
X Tomaš Dnênežević
7v (14)

Čižnak

X Lovrek
X Filip Tulović
X Matko Fabečić
X Lukač

Kutel

X Barbara vdova [dužna e so(lid) 5]
X Ivan Hrvat
X Ambrek Katin
X Roža vdova
X Ambrek pridvorac

Čitarevo

X Antol Kunin
X Vrbek Stankov(i)ć dužn e so(lid) 4
X Gregor takoi
X Mikula Lucić
X Petric Damačić
X **Juriic** svinar 2
X Šimun Kraeč kv(a)rtu 1 duž(n)
X Pavl Novak

8r (15) Prazna folija

8v (16) Prazna folija

9r (17)

1526

Knezu Gašparu dah žita
kvar(a)t 20 pri negovi veri da mi
ima dati prasca dva na e-
sen ki budu tri leta sta-
ri
Petru Benšiniću dah žita
[kv(a)r(a)t 19] za tri prasce pri n(e)m su
U petak v Oktab(r)i Tela
H(rsto)va načini Antol Svi-
binčiĉ za lukno svina
edna mei trimi i s praĉiĉi
kada se oprasi
oĉe ednoga politka
ki e ot posta star pri
tom bi Gregor Hrvati-
ĉ z Babĉe
[U ned(i)lu pred s(ve)toga Iva-
na dnem načini Gregor Hr-
vatiĉ na sol zlaga
Margitina rok Lukaĉ
Piškor(i)ĉ Antol Svib(i)nĉ(i)-
ĉ po ruki]
[X Gal Benšiniĉ kosca 1]
Mihal Benšin(i)ĉ [kosca 1] dela-
vci tri
Vrban Svorožiĉ [kosca 1] del-
avci tri
[X Gregor Novak v Narti dela-
vca 2 po ruk Št(e)fan Kemloviĉ]
9v (18)

1525

[X dužan mi e Matii Kordiĉ
pš(eni)ce kv(a)rte ĉ(e)tri i edan vagan
ĉa sam mu platil starimi
pinezi ma ê sam nemu dužan
ednu kv(a)rtu pš(eni)ce ku mi e posudil]
[dužan sam Matii Kordiĉu
starih pin(e)z so(ldini) 70 u to sam
mu dal edan klobuk za
soldini 18 u nega mi e edn
zlata žut moi]
[X imam Jurka Makšiĉna na v-
araši edan kamen koga sam
kupil za pol zla(ti) srebra e u
nega pol zla(ti) ĉa mi prste-
n načina]
[imam u Matka v Čižnaki
prasca ednoga leto e stara
u Božiĉi]

[dal sam v mušt Andreašu
sudcu v Novakih Berisla-
vliča pš(eni)ce kv(a)rta 2 pod
zlata edan i soldi 20
/oče soldi 80 starih da e naponi (?) zlata 2/]
dal sam v mušt ejudu
ondi prosa kv(a)rta 2 tamo e
[imam na varaši u Vrbana
krznara lisic 20 tri ke mi
čini a u mene e negov klobuk
nisam mu ga platił]
[X imam [am] u Gregura kraèča
v Opatovini pergomana modra-
ha edan kontuš u pologu]
10r (19)
[X dužan mi e Ivan krznar v Mari-
ncih zl(ata) pol st(a)rih pineza]
posudil sam Odrênu Šoštar(i)ć
zlata edan [i pol novih ali e dal-
a za prave tečahu zaslu-
ži zl(ata) pod v(e)r(u) ê i k veče atak]
Domit(a)r Medved
dužan mi e za lukno marak 10
[Pet(a)r Škrančič dužan e so(lid) 33
Bedeke Sasic (!) po ruk Botriča na ruk]
[X Gal na Šaruniča kosnici nač-
ini lukni 2 na zlata 1 Tom-
šak po ruk Botričana ruk]
[Mihal v Novakih Škrlac zet
dal mu sam zlatik 1 v muš-
t na Cvitnicu po čem bude u K-
ravarski nameča...o vidro-
m [Kravarskim] Kostanevačkim i više v(i)dri 2
Škrlac po ruk totu biše mi
Gal Mikušič Matii i Mih-
al Kelekovi i sudami ima
posuditi ki e vidar 50]
[X Valent Kos dužan e dela-
vce 4 Bek Mihal po ruk]
[Lacko Svorožič na Botričanu
so(lid) šezdeset 2 Tusti Blaž
i Martin Vrbanovič po ruki]
[X **Juriic** žetelcev 6 vera]
[X mala ka e pri Guzačiči del-
avice 4 Mikula Šošt(a)r po r(u)k]
Andri Filič da so(lid) 18 /oče so(lid)/ a ka e so(lid) 13
Gudac po ru(k) s(ve)toga Auguština rok]
10v (20)
[Pet(a)r Bobkov(i)ć pš(eni)cu novu kv(a)r(a)t 6
Pet(a)r Orečič po ruk]
[Êkov Cmašič so(lid) 11 po ruk Vrb(a)n
Klarič i Mikula Šoštar]
[X Lukač totu novi kmet delav-
ca 2 Vrban Klarič po ruk]

[X **Jurek** v Kuteli zl(ati) pol **Jurko** Botrečana
rok vera rok **Jureva**

[X Blažek Rožin so(lid) šezdeset Bo-
tričana rok vera

[X Kovač v Črnkovcih so(lid) 5 Botrič(a)na
rok Êkov Cmašič po ruk]

[X Gregor Stankovič so(lid) 22 Ma-
rkov rok vera]

[X Tomaš Bobkov(i)ć so(lid) 32 Fab(i)-
ênac po ruk Markov rok vera]

Lukač Piškorič [...sck...b] nač(i)ni u mušt
za pol zl(ati) počem bude u Kra-
varski na m(e)čah (?) onoga vrha vs(e)
po ruk Vlahov Valent po r(uk) vera]

X Vlah prasca 1 komu e o Petrove
leto [i ednoga kosca] Lukač

Piškori(i)ć po ruk

[X Židak Stančič so(lid) seda-
mdeset Fabiênac po ruk Ma-
rgiti na rok]

[X Gregor v Narti prasca ednoga
ke se ... Mihal Tušetič po r(u)k]

11r(21)

1525

X Petar Benšin(i)ć načini na no-
vu pš(eni)cu kv(a)r(at) 6 vera dal e 2

X Kelek Vihrić dužan e pš(eni)ce kv(a)r(at) 1 sol 1

[Kelek Vihrić takoi p(šeni)cu novu]

[X kv(a)rte tri soli pol mirici

[4] 1 Do **Jureeva** (!) soli rok Mar-
ee kv(a)rti 2 pš(eni)ce]

X Škrlac žitom novim lukno i n-
[a svoei z(e)mli zorati 2 dni]

X **Juran** Bobkov(i)ć za lukno krmkinu

ednu ka e **meju** žrimi ku uberem

i s pračići pritom bi Kelčac

Lovrek s Selnice i veče negovi su-
sidov

X Matko v Čižnaki prasca s(ve)toga

Benedika 5 v posti pol drugo

leto star vera pritom bi-

še Blažek Rožin v Kuteli

i kovač Črnkov(e)čki Êkov Cmaško

na dan s(ve)toga Lovrenca ra-

čun uč(i)ni h s Tomašem z Oko-

dola bihi mu napla(ti)l

zlate 4 so(lid) šezdeset 2

a ostah dužan zl(ate) 1

so(lid) sedamdeset mane 2

to sam dužan da se žim (?) s l-

ukan naplati

X Antol Brlović v Zablat-

ju prasca ednoga i pol zl(ate)

a toga pinez z Gregorem O-
sladičem za moju služ-
bu dužna sta mi vera-
niju na ne tako mi se umol-
ista u moei hiži arič bi-
hi pozval pred vikariša
11v(22)

1525

[X Petar Benšin(i)ć načini na no-
vu pš(eni)cu tulikoi kuliko bi žita]
Imam edan sud vina v(e)dr(a) 50
i više v Novakih Berisav-
liča u Ęndriaša /Ladušiča/ sutca
ča sam sprav(i)l za moe nikomu-
r ni dužno u nem na s(ve)ti Fr-
anć (!)
Di v tih Novakih imam
u Ęntola Subašiča edn
sud prazdan drži v(ed)r(a) 36
i toga na s(ve)ti Franc
imam na Obrezini u Blaž-
a Škrlca pš(eni)ce 11 korc i
više
U Vrbana Klariča edan boko-
lačac ki drži v(e)dra 4
i edna škрина velika crkv(e)na
bokolac nemu
Dužan mi e Kelčac na Obre-
zini slanine pol ali pi-
nezi so(lid) 50 kako e procinena
Dužan sam Mikloušu uzd-
aru u ulici za remene so(lid)
osamdeset i Nikuli ko-
v(a)ču esm zl(ati) pol
Dužan sam pokoinomu Miha-
lu popu kaplanu moemu zl(a)te
tri ednoga e ostavil g(ospo)d(in)u
Jurju Pagoricu (!) za maše nisa-
m ga izda dal ar[p]šiina
naplati z moe pšenice ka e
na Obrezini

12r(23)

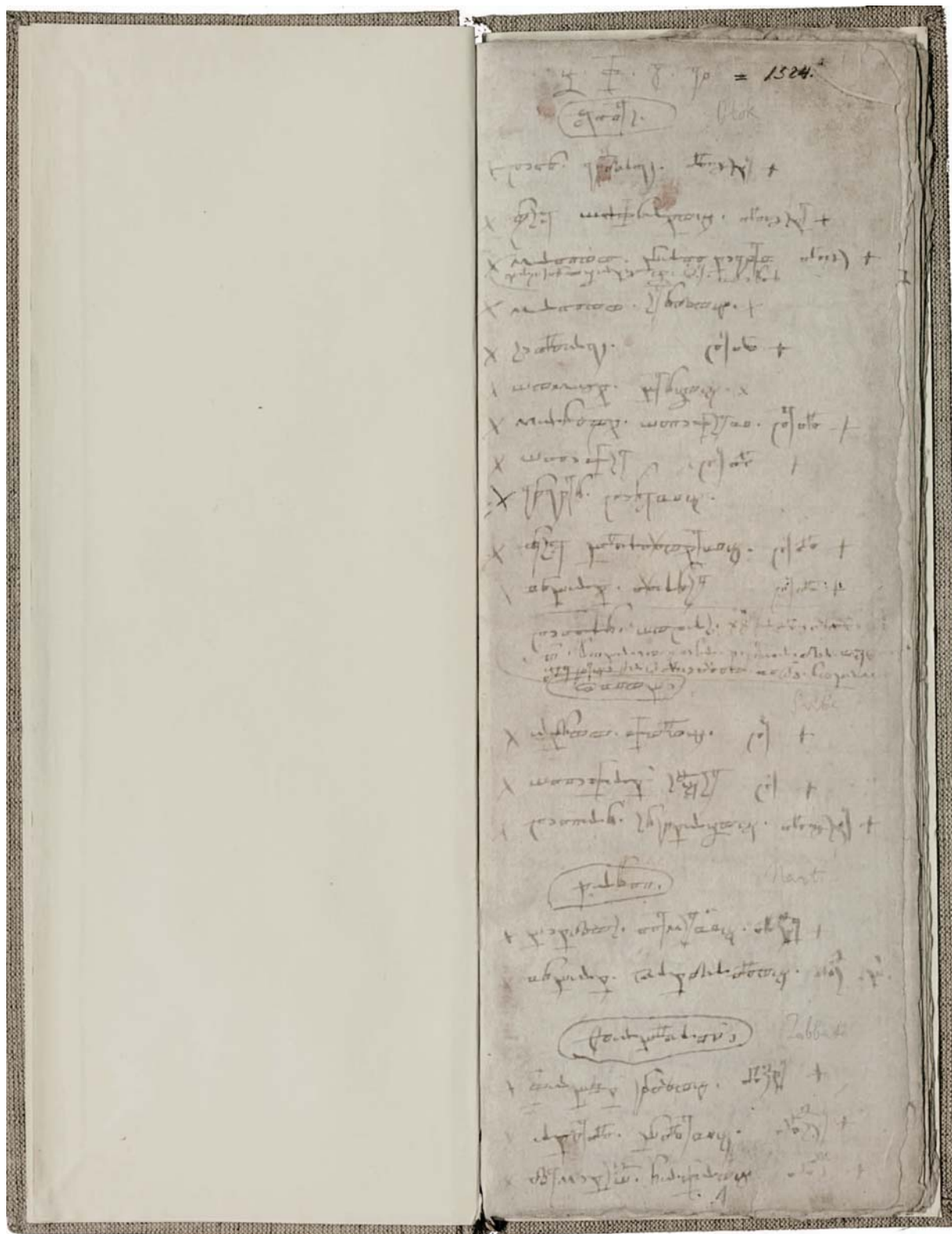
Moê su lukna toga leta
ta lukna pš(eni)cu prasce i o-
stal[l]e duge ki su u to-
m legištru tim da se na-
plate ti moi dugi i kuh-
arici služba četirih
let
šekutori moi ki bude pl(e)b(a)-
neš êko otočki Vrbana Klari-
iç

Folije od 12v(24) do 15r (29), kojom završava ovaj uvezani sveščić, su prazne.

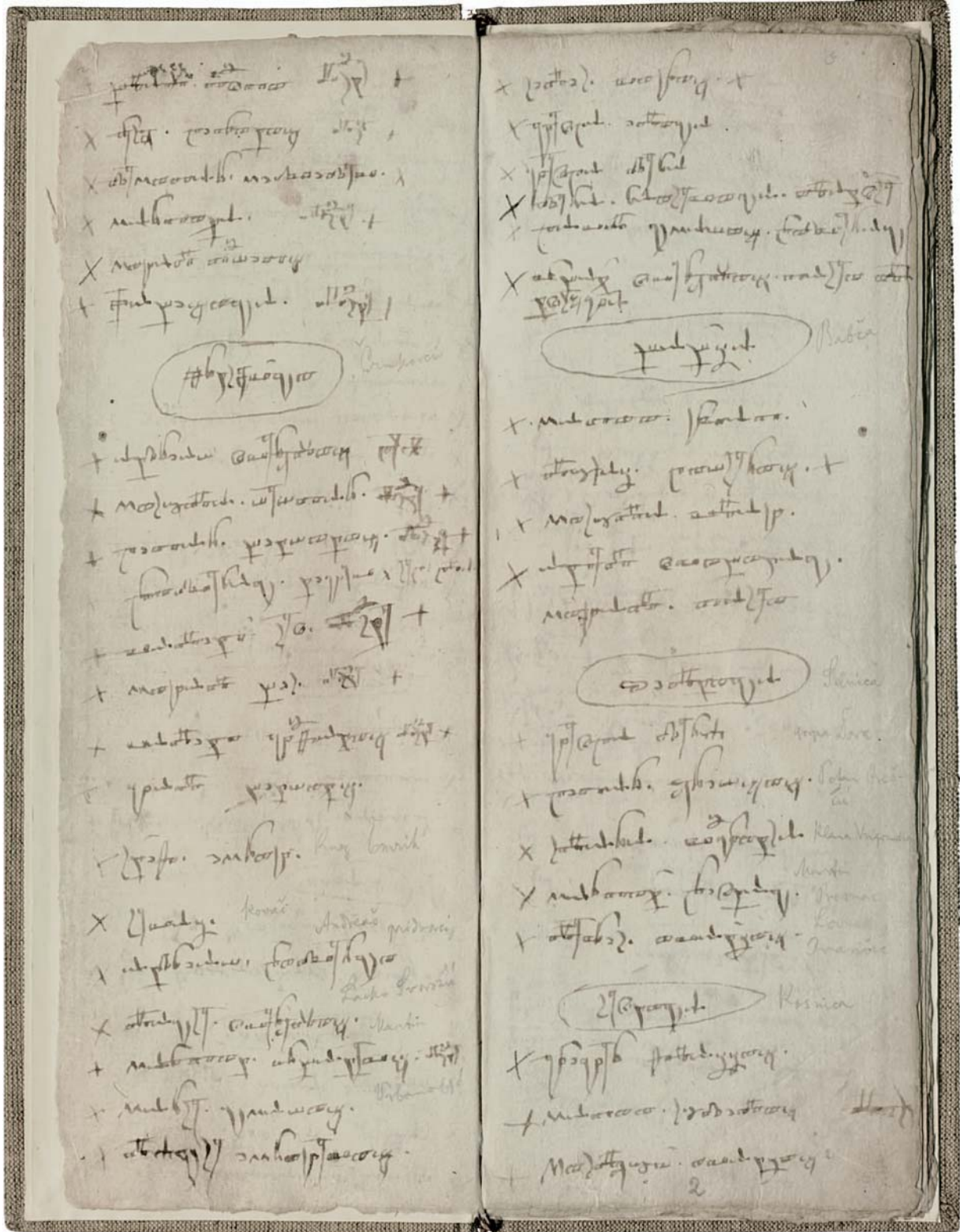
Faksimil Bilježnice šćitarjevačkog župnika od 1524. do 1526. godine

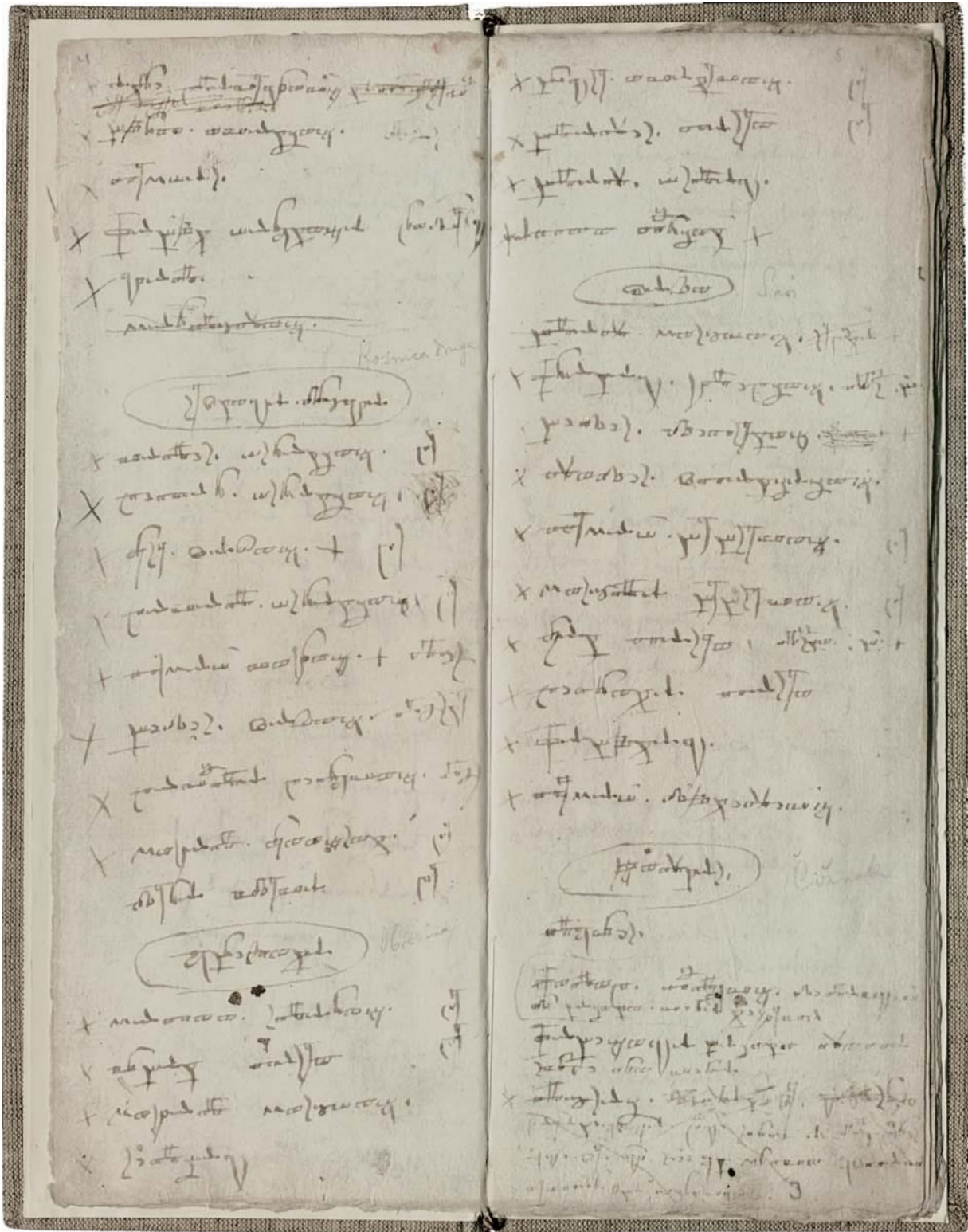
1r (1)

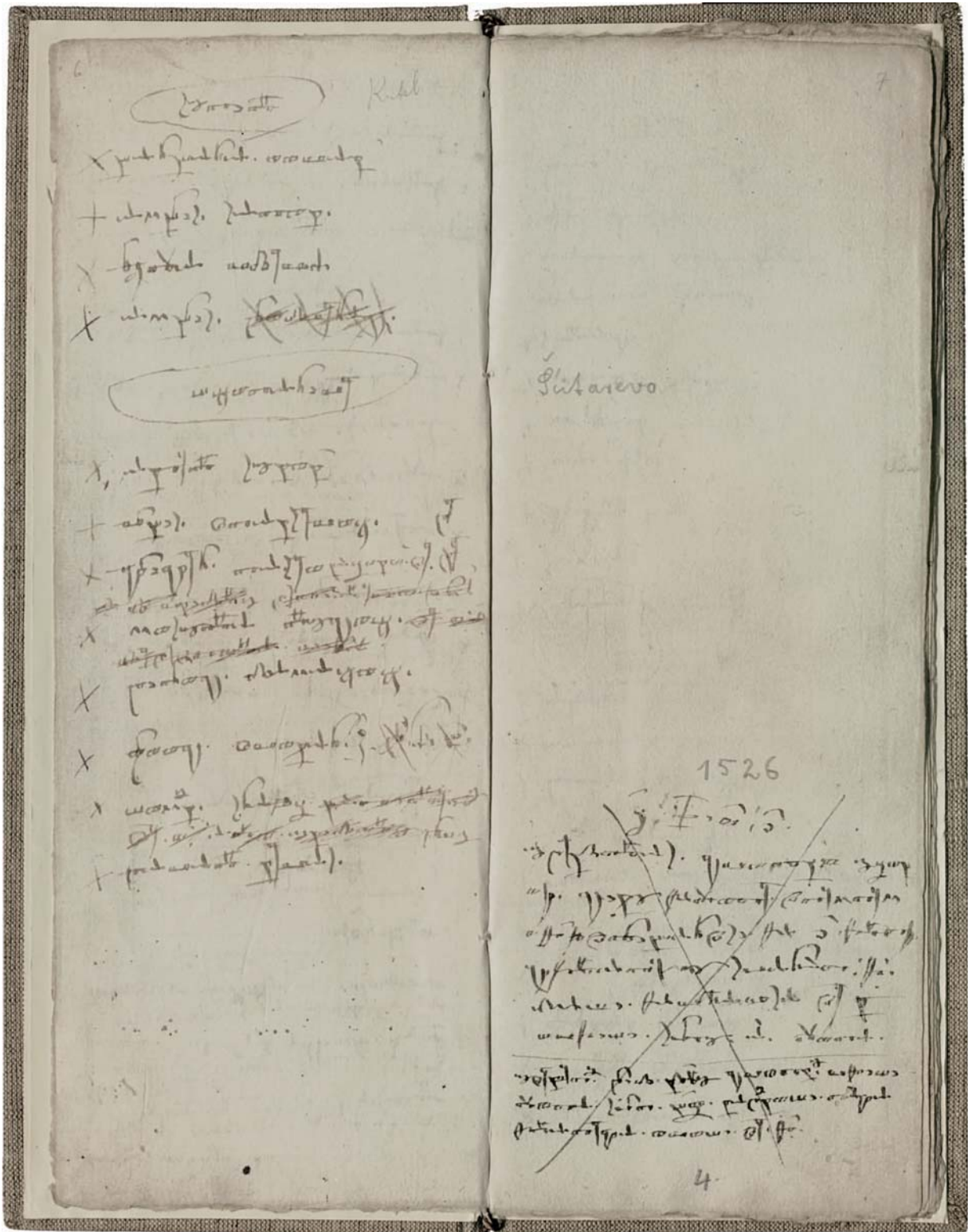
1v (2) - 2r (3)

2v (4) - 3r (5)

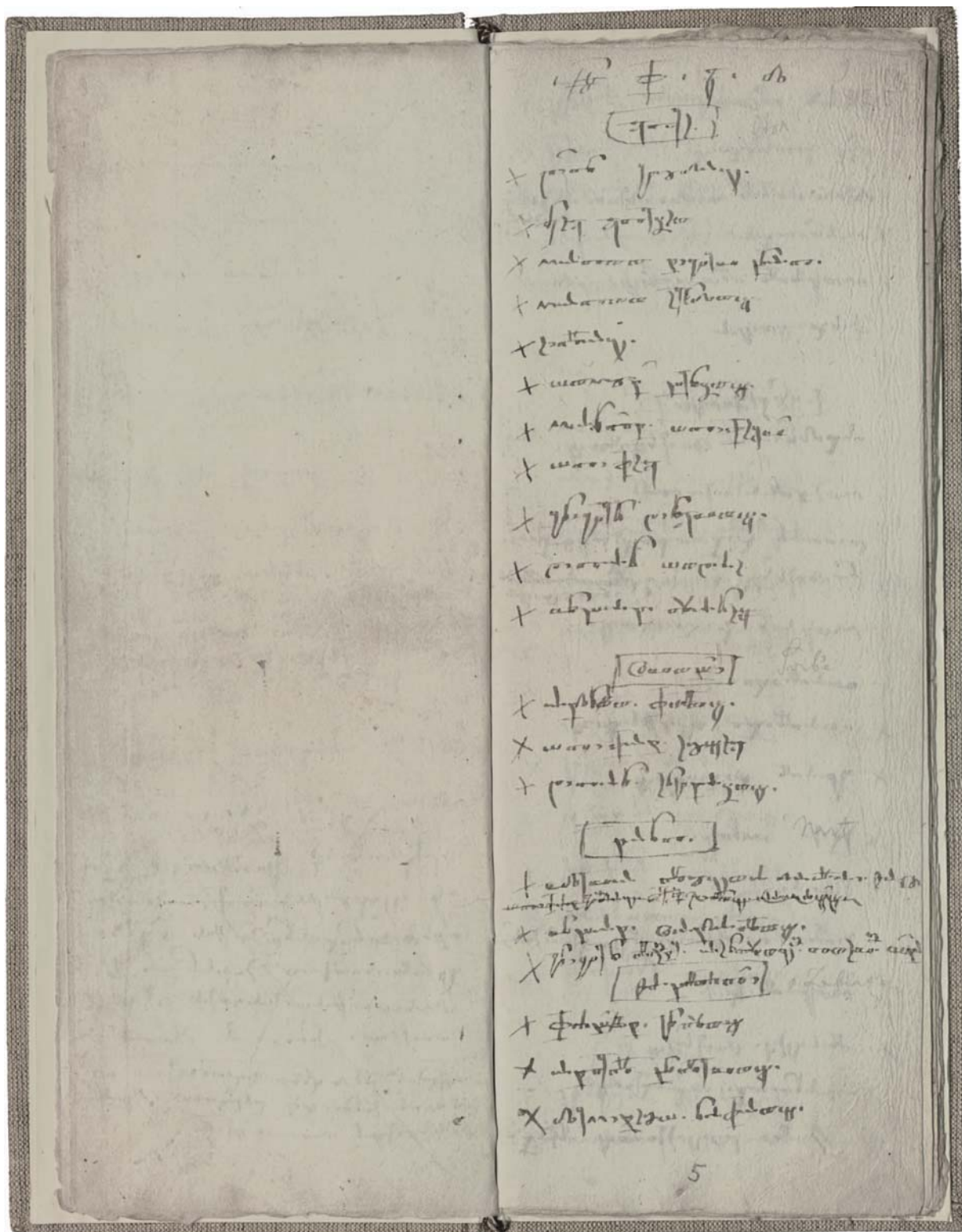

3v (6) - 4r (7)

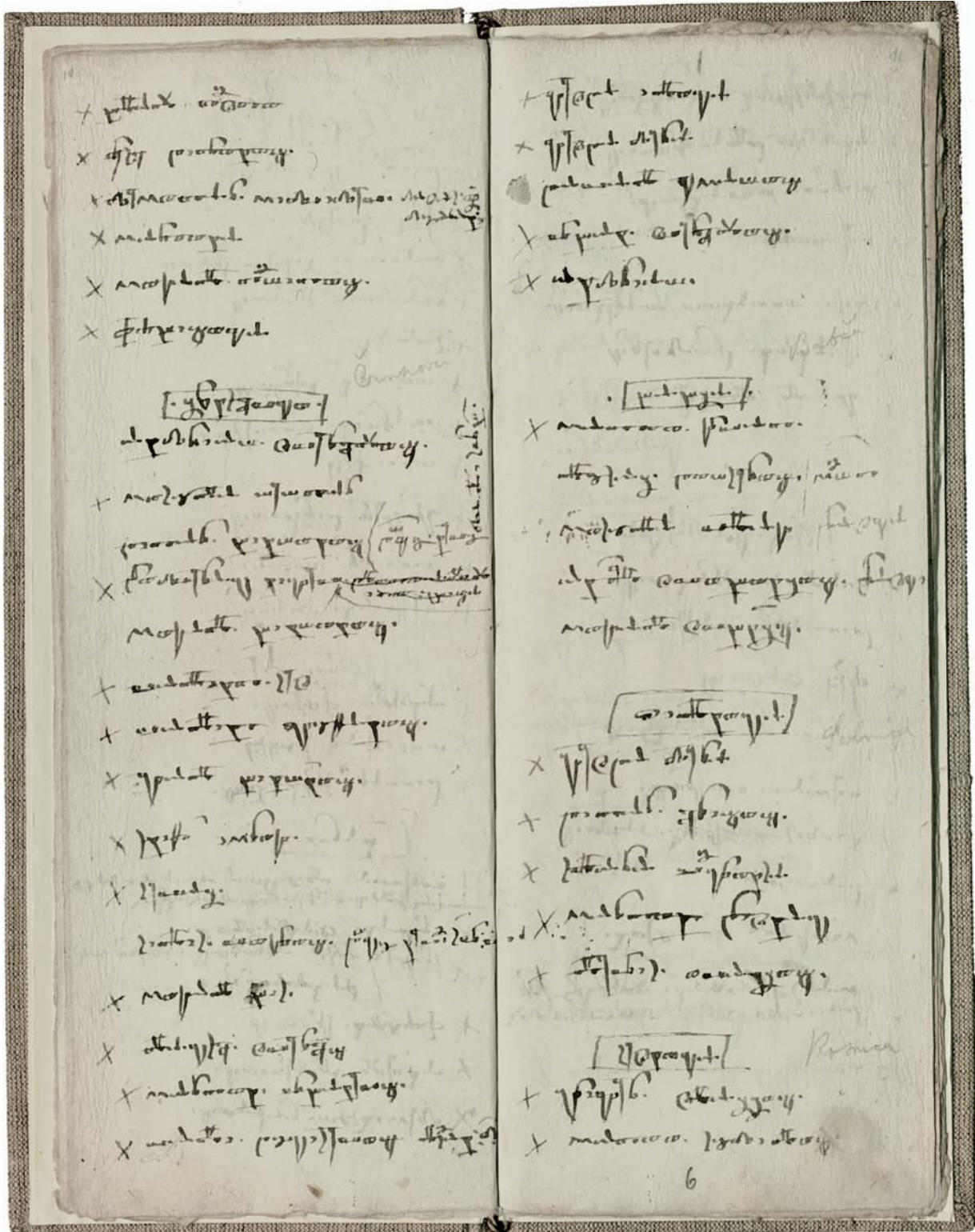

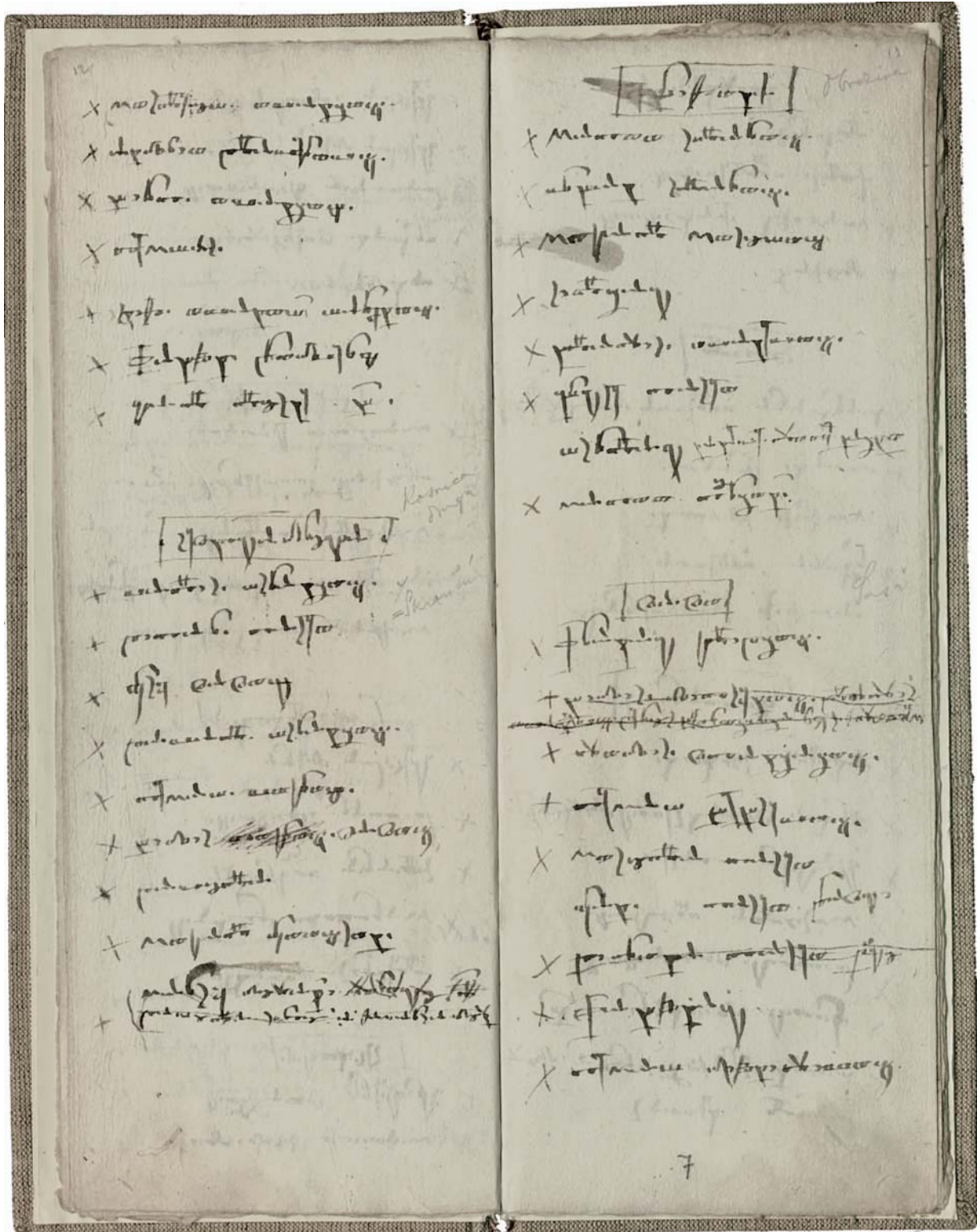
4v (8) - 5r (9)

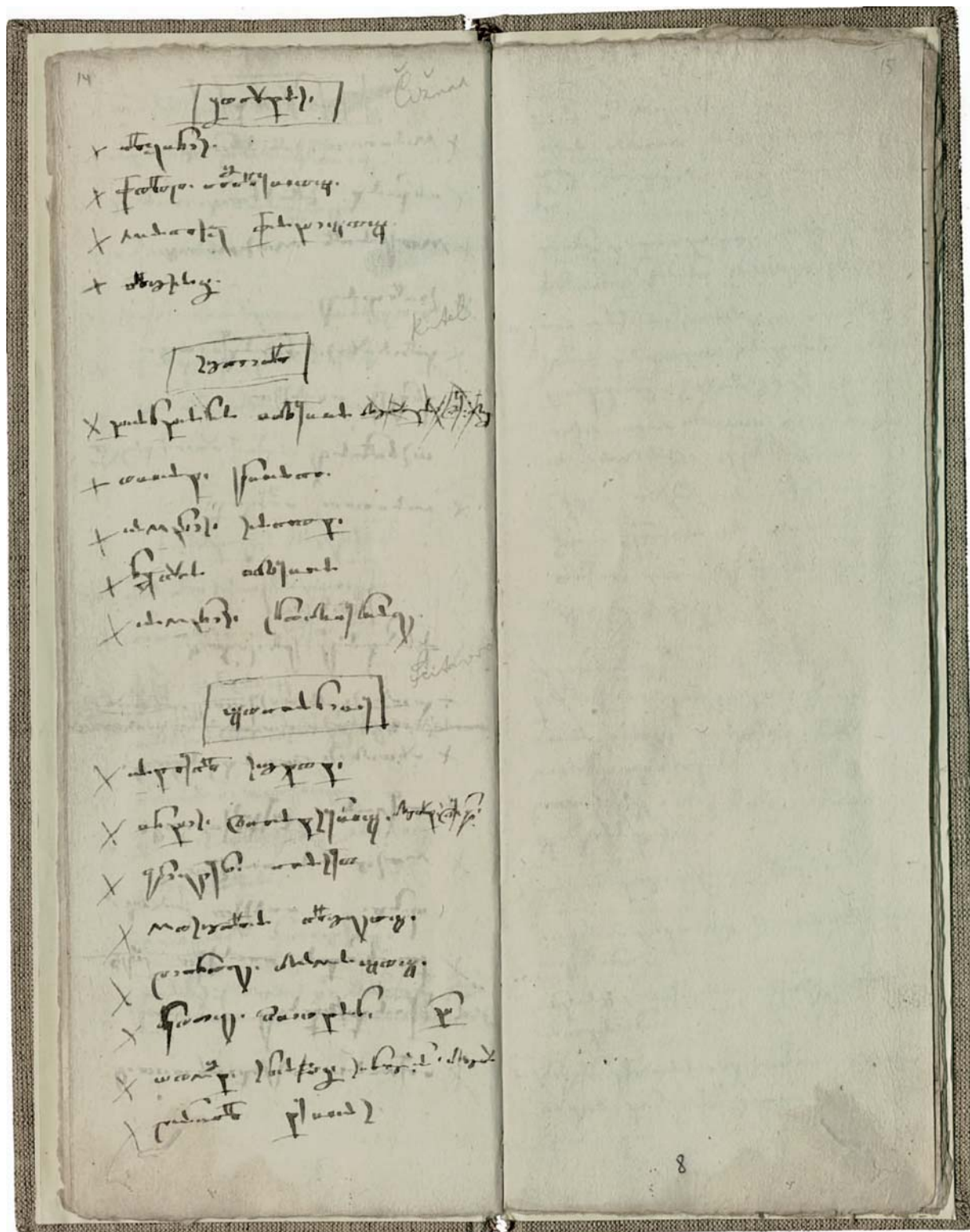
5v (10) - 6r (11)

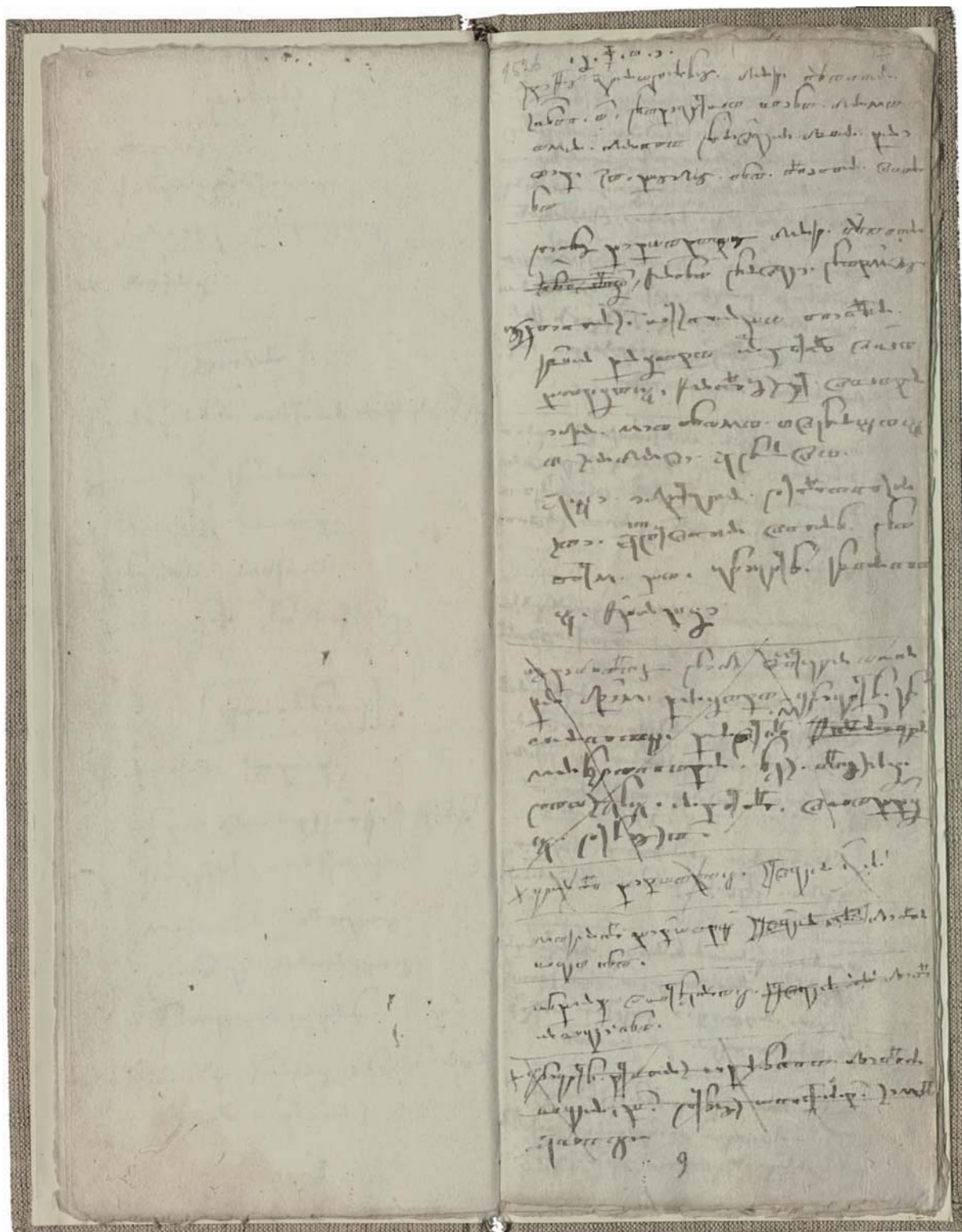
6v (12) - 7r (13)

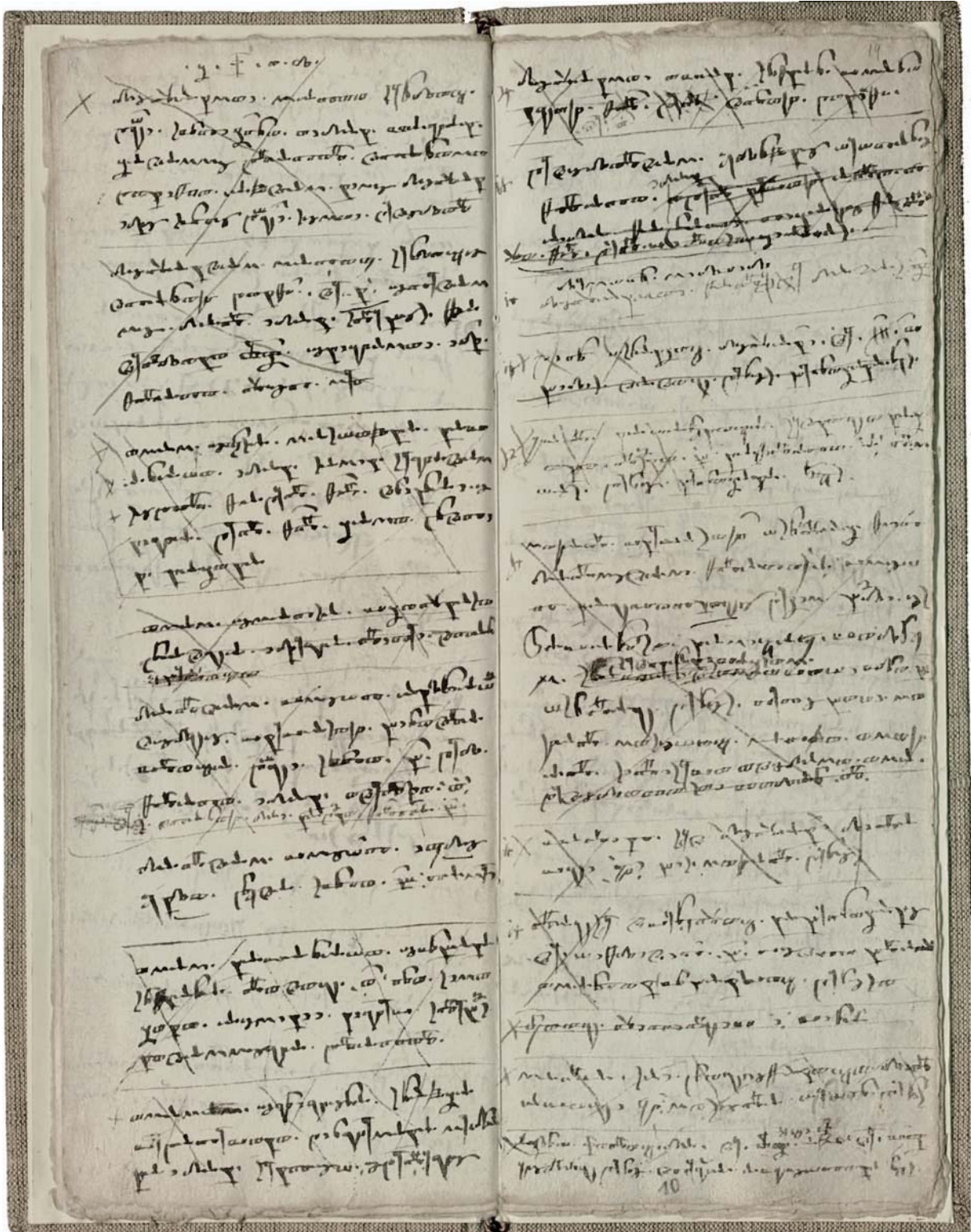
7v (14) - 8r (15)

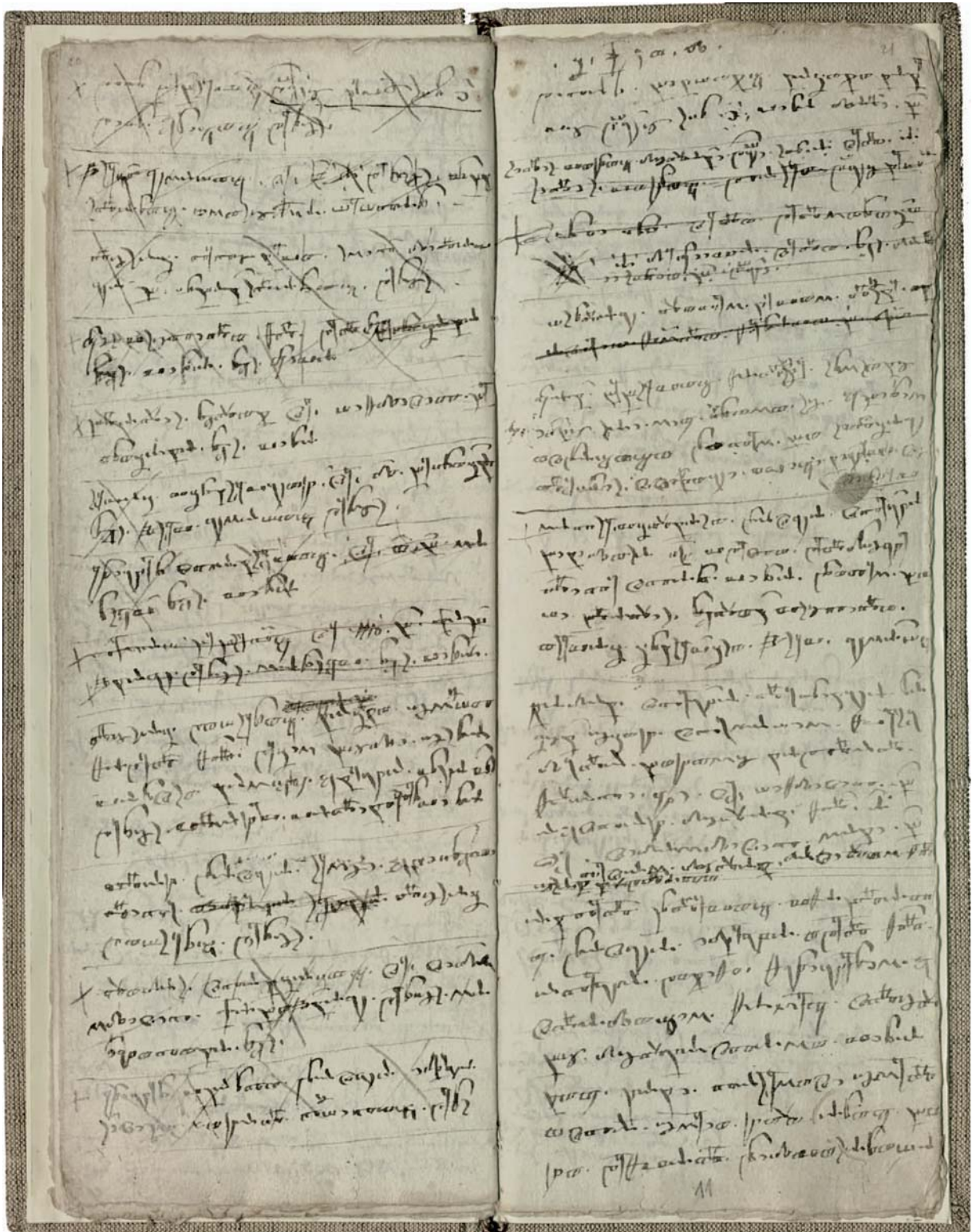
8v (16) - 9r (17)

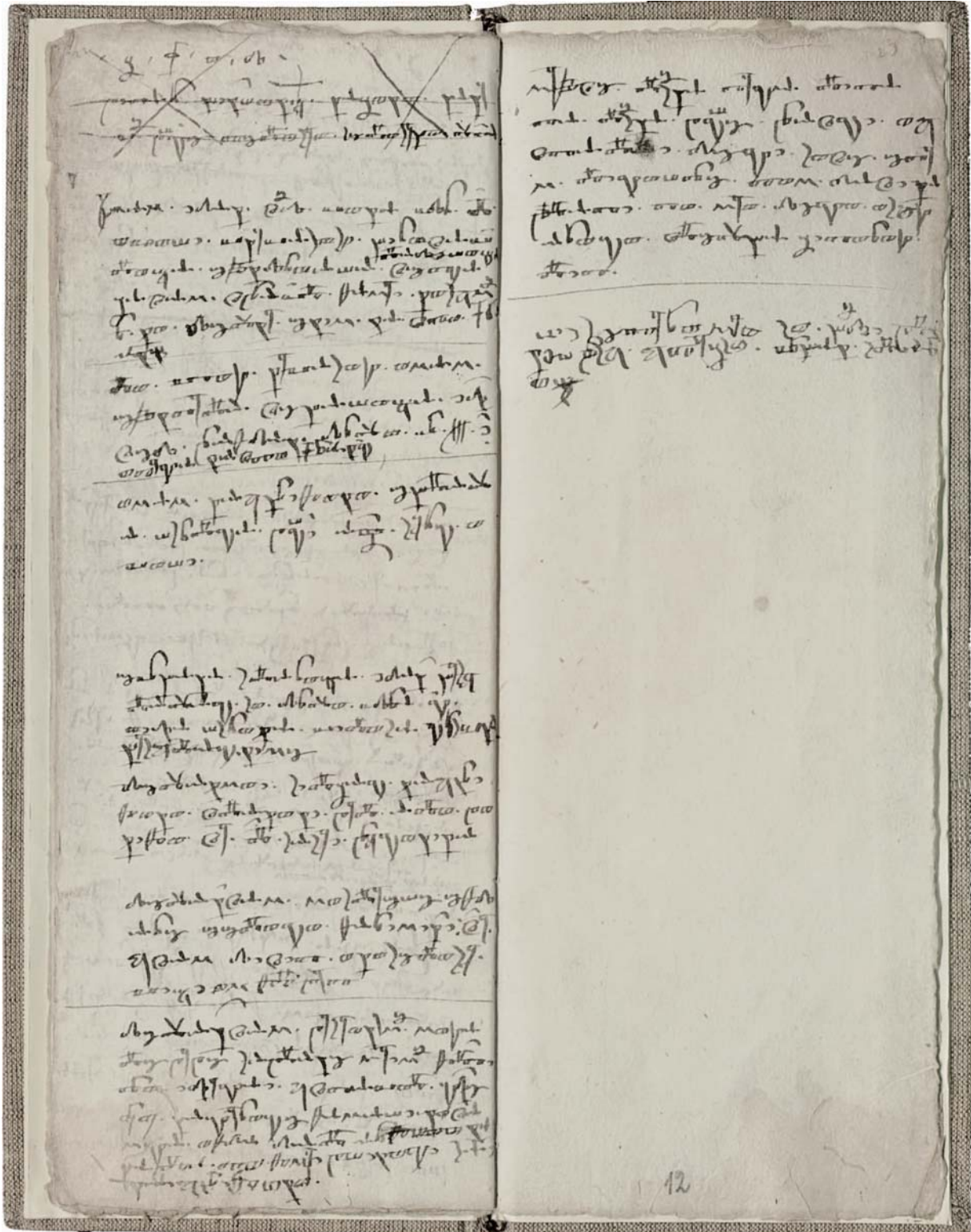
9v (18) - 10r (19)

10v (20) - 11r (21)

11v(22) - 12r (23)

Zoran Ladić and Goran Budeč

The Glagolitic Notebook of the Parish Priest of Šćitarjevo from 1524 to 1526. A Contribution to the Research of the Ecclesiastical and Rural Life in the Surroundings of Zagreb in the Early Modern Age

Summary

Based on the analysis of a notebook written in Glagolitic script by an unknown parish priest of Šćitarjevo near Zagreb at the beginning of the sixteenth century, the authors examine some aspects of the ecclesiastical and rural life of the inhabitants of that parish. In the first part of the article some diplomatic and palaeographic aspects of this source, such as ligatures, contractions and suspensions typical for the early modern cursive Glagolitic script, are examined. Also, the rules of transliteration of this source written in old Croatian are presented there, and also the problems concerning the foliation of this tax book. In the second part of the article the authors discuss the value of this source for the research of certain aspects of rural and ecclesiastical life in early modern continental Croatia. The notebook of the parish priest of Šćitarjevo gives valuable information concerning the ecclesiastical structure and size of that parish by listing the names of villages belonging to it in the Early Modern Period. It also provides various data regarding sorts and values of obligatory offerings provided by the parishioners and referred to in the text by the Croatian term *lukno*, a sort of additional tithe, which was collected and aimed at the support of the local parish priest. Thus, as is obvious from the contents of the notebook, the *lukno* could be given by parishioners in kind (usually in grain, wine or wood), through labouring on the parish landed estates, as well as in money. Since the *lukno* could have been given in different ways, this fact was designated by use of various terms appearing in the source, such as those for different kinds of agricultural workers (*delavci*: labourers, *žetelci*: harvesters) or grain measures (*vedro*, *vagan*, *kvarta*), and so on. After giving the definitions and values of these terms and measures, the authors also present the examples from the analysed source. On the basis of the examination of places mentioned in the notebook, they also reconstruct a several-day-long itinerary of the parish priest during his visit to fourteen villages belonging to the parish of Šćitarjevo. The analysis made it clear that the priest visited villages according to the carefully planned stages of his trip. Namely, as is evident from the contents of the source, the main principle of his itinerary was to make a circular trip by starting and finishing it in the centre of the parish in Šćitarjevo. Since the notebook contains the names of all the parishioners paying the *lukno* in all fourteen villages, this source makes possible, at least to a certain degree, the analysis of some aspects of the demographic picture of the parish of Šćitarjevo at the beginning of the sixteenth century. Thus, contrary to widespread opinion, the most heavily populated village in the parish was not Šćitarjevo, the seat of the parish, but the village of Črnkovci, which had a population more than twice the size of the ecclesiastical centre of the parish. Finally, in the third part of the article, the authors give the transliteration as well as the facsimile of this relatively small Glagolitic source.

Key words: Glagolitic script, the sixteenth century, continental Croatia, the Diocese of Zagreb, ecclesiastical history, rural history